

Slovenská technická univerzita

Fakulta informatiky a informačných technológií

Ilkovičova 3, 842 16 Bratislava 4

Znalostný manažment na báze technológie .NET

(Tímový projekt)

Softvérový systém

Odbor: Softvérové inžinierstvo

Autori: Bc. Ondrej Hirjak

Bc. Peter Nociar

Bc. Michal Okresa

Bc. Ľuboš Pazdera

Bc. Juraj Petráš

Bc. Richard Schwartz

Tím: Lucky Number 7

Dátum: 15. mája 2007

Obsah

1	Úvod.....	1-1
1.1	Použitá notácia.....	1-2
2	Analýza	2-1
2.1	Úvod do manažmentu znalostí	2-1
2.1.1	Základné pojmy	2-2
2.1.2	Základné prvky manažmentu znalostí	2-3
2.1.3	Životný cyklus znalostí	2-5
2.1.4	Clips	2-6
2.1.5	Protégé.....	2-10
2.1.6	Iné znalostné systémy.....	2-16
2.2	Indexovanie a vyhľadávanie.....	2-17
2.2.1	Inverzný index	2-17
2.2.2	Hľadanie v indexoch.....	2-18
2.2.3	Správnosť a priepustnosť	2-18
2.2.4	DotLucene – analýza vyhľadávacieho systému	2-20
2.2.5	The Gnome Data Mine.....	2-24
3	Špecifikácia požiadaviek	3-1
3.1	Prípady použitia.....	3-2
3.1.1	Identifikácia hráčov (používateľov systému)	3-2
3.1.2	Prípady použitia	3-3
4	Hrubý návrh systému	4-1
4.1	Fázy manažmentu znalostí	4-1
4.2	Vyhľadávanie a metamodel.....	4-1
4.3	Príklad fungovania navrhovaného systému.....	4-4
5	Prototyp riešenia	5-1
5.1	Architektúra prototypu	5-1
5.2	Funkcionalita	5-1
5.3	Moduly.....	5-3
5.4	Výpočet relevancie vzázkov	5-5
5.5	Výpočet relevancie dokumentu	5-5
5.6	Ohodnocovanie systémom Clips	5-6
6	Návrh riešenia a implementácia.....	6-1
6.1	Databázová vrstva.....	6-1
6.1.1	Špecifikácia	6-1
6.1.2	Návrh	6-1
6.1.3	Poskytované služby	6-2
6.1.4	Funkcie rozhrania vrstvy	6-3
6.1.5	Implementácia a testovanie.....	6-4
6.2	Vrstva poskytovania dát	6-5
6.2.1	Špecifikácia	6-6
6.2.2	Návrh	6-6
6.2.3	Moduly pre parsovanie dokumentov	6-7
6.2.4	Modul pre indexáciu a vyhľadávanie	6-8

6.3	Komponent expertný systém.....	6-10
6.3.1	Špecifikácia.....	6-10
6.3.2	Návrh	6-10
6.3.3	Technika prehľadávania na základe kľúčových slov	6-12
6.3.4	Technika prehľadávania na základe už existujúcich kapitol	6-14
6.3.5	Testovanie.....	6-15
6.4	Plugin do MS Word 2007	6-16
6.4.1	Technické požiadavky pre vývoj pluginu	6-16
6.4.2	Projekt – solution.....	6-16
6.4.3	Spustenie a testovanie solution.....	6-18
7	Testovanie	7-1
7.1	Testovacie dáta a testy	7-2
7.2	Závery testovania	7-20
8	Zhodnotenie	8-1
Prílohy		
Príloha A: Použitá literatúra.....		
Príloha B: Používateľská príručka		

Tabuľky

Tab. 1: Súhrn kompatibilných a nekompatibilných vlastností Protégé a CLIPSu	2-15
Tab. 2: Funkcionálne a nefunkcionálne požiadavky na systém.	3-1
Tab. 3: Štruktúra faktu vzárok	4-4
Tab. 4: Štruktúra faktu Document-relevance	4-5
Tab. 5: Štruktúra faktu vzárok	6-12
Tab. 6: Štruktúra faktu Document-relevance	6-13

Obrázky

Obr. 1: Hierarchia pojmov v znalostnom manažmente	2-3
Obr. 2: Rozdelenie manažmentu znalostí na bloky	2-4
Obr. 3: Model SECI.....	2-6
Obr. 4: Príklad používateľského rozhrania programu Protégé 3.2.	2-11
Obr. 5: Príklad používateľského rozhrania programu Protégé 3.2 – editor rámcov	2-12
Obr. 6: Príklad rozhrania programu Protégé 3.2 – vizualizácia vzťahov medzi triedami ontológie	2-13
Obr. 7: Všeobecný graf závislosti správnosti od priepustnosti	2-19
Obr. 8: Diagram prípadov použitia.....	3-2
Obr. 9: Rozdelenie manažmentu znalostí na skupiny procesov	4-1
Obr. 10: Proces transformácie dokumentácií do metamodelu.....	4-2
Obr. 11: Redakčný systém – vyhľadávanie v archíve dokumentov	4-3
Obr. 12: Produkčný systém – generovanie dokumentov na základe projektu. (príklad iného možného použitia metamodelu)	4-3
Obr. 13: Vyhľadanie a ohodnotenie dokumentov pred ponúknutím používateľovi.....	5-2
Obr. 14: Proces hľadania dokumentu, jeho výberu a zaznamenania v báze znalostí ZS	5-3
Obr. 15: Výber kandidátov dokumentov vyhľadávacím systémom	5-4
Obr. 16: Ohodnocovanie systémom Clips.....	5-6
Obr. 17: Class diagram databázovej vrstvy	6-5
Obr. 18: Štruktúra vrstvy pre poskytovanie dát.....	6-7
Obr. 19: Formát XML metamodelu dokumentu.....	6-8
Obr. 20: Pridávanie dokumentu do systému.....	6-9
Obr. 21: Architektúra Clipsovo závislej časti komponentu expertný systém.....	6-11
Obr. 22: Ohodnocovanie systémom Clips.....	6-14
Obr. 23: Screenshot Solution Explorera 1	6-17

1 Úvod

Znalosť môžeme považovať za organizovanú informáciu využiteľnú na riešenie problémov. Pre organizácie sa stávajú znalosti stále dôležitejšími pretože:

- Organizácie sa stávajú znalostne intenzívnymi
- Znalosti umožňujú byť na čele zmien
- Zložitosť riešených úloh narastá
- Globalizáciou trhu sa musia organizácie prispôbovať rýchlejšie
- Organizácie dbajúce na rozvoj znalostí majú väčšiu šancu prežiť
- Znalosti sú mobilné (v hlavách zamestnancov) a je vhodné zaviesť zdieľanie znalostí v rámci organizácie

Oproti ostatným podnikovým zdrojom (finančným, materiálnym, ...) majú znalosti svoje špecifiká medzi ktorých napríklad patrí:

- Sú nehmotné a ťažko merateľné
- Sú pomíňajúce sa
- V procesoch sa znalosti nespotrebovávajú, niekedy naopak používaním rastú
- Majú veľkú šírku dopadu v organizáciách
- Nemôžu byť kúpené na trhu alebo burze
- Nie je možné ich riadiť (znalostne orientovaní manažéri neriadia znalosti, ale iba prostredie v ktorom sa nachádzajú)

P. Senge (Senge, 1990) vo svojej práci považuje schopnosť učiť sa rýchlejšie ako konkurenti za jedinú a rozhodujúcu konkurenčnú výhodu. Tá je skrytá v ľudskom kapitáli, ktorý je nositeľom znalostí a stáva sa najdôležitejším výrobným prostriedkom súčasnosti.

Z týchto informácií nás môže jednoducho napadnúť idea: „Prepojme tých, čo vedia s tými, čo potrebujú vedieť“. Takáto formulácia by sa dala nazvať aj definíciou manažmentu znalostí, ale tú si spomenieme v inej kapitole. My sa v našom projekte nechceme zameriavať na riadenie znalostí z pohľadu ľudských zdrojov, ale skôr upriamime našu pozornosť na podporu tvorby dokumentácie. Ideu preformulujeme na neformálne heslo tímu Lucky 7, ktoré sa s nami bude spájať až do konca projektu:

„Prepojme to, čo vieme s tým, čo potrebujeme vedieť“.

V konečnom dôsledku využijeme ľudský kapitál, ktorý bude zužitkovaný vo vytvorenej dokumentácii. Naším cieľom bude:

- Získavanie znalostí a lokalizácia expertov z neštruktúrovaných, resp. štruktúrovaných dát

- Pomoc firmám v ich snahe o štrukturalizáciu, filtráciu, kontextualizáciu báz dokumentov a ďalších znalostných artefaktov, učenie sa z nich, ako aj navyšovanie informácií uložených v informačných systémoch a zúročovanie znalostí pracovníkov organizácie

1.1 Použitá notácia

Diagramy prípadov použitia

- prípad použitia: činnosť, ktorú vykonáva užívateľ v softvérovom systéme

- užívateľ systému, nejedná sa o konkrétnu osobu, popisuje užívateľa vo vzťahu k jednotlivým prípadom použitia

- väzba medzi užívateľom a prípadmi použitia, šípka znázorňuje smer inicializácie, nie tok alebo prenos údajov

2 Analýza

S ohľadom na rozsah projektu a jeho súčasti je fáza analýzy rozčlenená do dvoch častí.

Prvá časť tejto kapitoly sa venuje manažmentu znalostí. V tejto podkapitole nadviažeme na motivačný úvod a uvedieme základné informácie o manažmente znalostí. Uvedieme si aj všeobecne známe fakty, pretože všetci členovia tímu sa s touto problematikou stretávajú prvýkrát. Nakoľko je manažment znalostí obširna a náročná oblasť na pochopenie, považujeme túto podkapitolu za veľmi dôležitú na úvodné preniknutie do problémovej oblasti a pochopenie domény problému. Jej súčasťou je aj analýza systémov, ktoré slúžia na implementáciu riešení z tejto oblasti.

V druhej časti si povieme niečo o vyhľadávaní informácií v dokumentoch a rovnako ako v prvej časti aj tu sa budeme venovať aj existujúcim riešeniam z danej oblasti.

2.1 Úvod do manažmentu znalostí

Zavádzania manažmentu znalostí do praxe podnecujú hlavne tieto tri faktory (Duffner, 2000):

1. Od času potrebného na nasadenie výrobku na trh je závislý úspech či neúspech daného produktu. Pre spoločnosti je nevyhnutné využiť výhody prvotného iniciátora na trhu alebo aspoň rýchle vytvorenie konkurencie. Z tohto dôvodu je pre firmy nevyhnutné plne využitie ich znalostí týkajúcich sa trhu, zákazníkov, konkurenčných firiem a dostupných technológií.
2. Iná situácia vzniká pri fúzii alebo reštrukturalizácii firiem, ktoré hlboko závisia na nadobudnutých znalostiach. Pri týchto operáciách je veľmi dôležité vedieť preniesť znalosti z jednej organizácie do druhej a určiť, ktoré zo znalostí sú užitočné pre čo najrýchlejší profit firmy a čo najdlhšie prežitie na trhu.
3. Moderné informačné technológie poskytujú obrovské množstvo informácií a pomerne jednoduchý prístup k nim. Týchto informácií je veľké množstvo a je priveľmi zložitá nájsť požadovanú informáciu dostatočne rýchlo na to, aby sme ju mohli využiť a aby námaha vynaložená na jej získanie neprekročila užitočnú hodnotu tejto informácie.

Pri snahe o presné vymedzenie manažmentu znalostí narážame na komplikáciu súvisiacu s faktom, že manažment znalostí čerpá zo širokej škály disciplín (Paralič, 2006):

- Umelá inteligencia, expertné a znalostné systémy
- Počítačom podporovaná spolupráca (groupware)
- Informatika, kognitívne vedy, filozofia
- Správa dokumentov
- Systémy pre podporu rozhodovania
- Reinžiniering firemných procesov
- Riadenie ľudských zdrojov
- Organizačná kultúra a pod.

Formálne manažment znalostí môžeme zdefinovať takto: „Znalostný manažment zahŕňa efektívne prepojenie tých, čo vedia s tými čo vedieť potrebujú a premenu osobných znalostí na znalosti organizácie“ (Trunecek, 2001). Prípadne: „systematický proces hľadania, výberu, organizovania, destilovania a prezentovania informácií spôsobom, ktorý zlepšuje porozumenie pracovníka špecifickej oblasti záujmu. Je to umenie identifikovať latentné znalosti a nájsť cestu k ich zdieľaniu“ (Devenport, 1998).

Zložitosť manažmentu znalostí nie je možné zjednodušovať, lebo je nevyhnutná k pochopeniu jeho podstaty. Práve preto je možné ho vnímať z rôznych druhov pohľadu (Paralič, 2006):

1. konceptuálny pohľad – zahŕňa najmä problémy súvisiace s definíciou manažmentu znalostí, znalostné princípy, resp. celkový rámec. Ide o teoretickú rovinu.
2. procesný pohľad – definovanie a pochopenie jednotlivých znalostných procesov. Základ úspechu implementácie manažmentu znalostí do akejkoľvek organizácie spočíva aj vo formalizovaní, distribuovaní, zdieľaní, aplikovaní a obnove organizačných znalostí.
3. technologický pohľad – výskum spôsobov, akými môžu jednotlivé informačné, komunikačné a znalostné technológie pomôcť pri manažmente znalostí (intranet, systémy DMS, help-desk aplikácie, ...).
4. organizačný pohľad – orientuje sa na vyriešenie problematiky charakterizácie znalostnej organizácie a pre ňu vhodnej formálnej aj neformálnej organizačnej štruktúry, úloh a zodpovedností, organizačného učenia.
5. implementačný pohľad – úvahy o rôznych metódach a postupoch ktoré umožňujú dosiahnuť úspešné zavedenie manažmentu znalostí.
6. manažérsky pohľad – rôzne postupy, ktoré vedú k zavedeniu manažmentu znalostí do praxe, najmä manažérske postupy, meranie a hodnotenie intelektuálneho kapitálu, prémie, platové a motivačné systémy, vytvorenie vhodnej podnikovej kultúry.

2.1.1 Základné pojmy

Postupné narastanie dôležitosti a ceny elementu je možné vidieť na (Obr. 1).

Dáta

Dáta sú súbor znakov predstavujúcich diskkrétne objektívne fakty.(napr. 60%) Ako také majú dáta veľmi malú výpovednú hodnotu, ale dajú sa jednoducho uchovávať a spracovávať vo výpočtových systémoch.

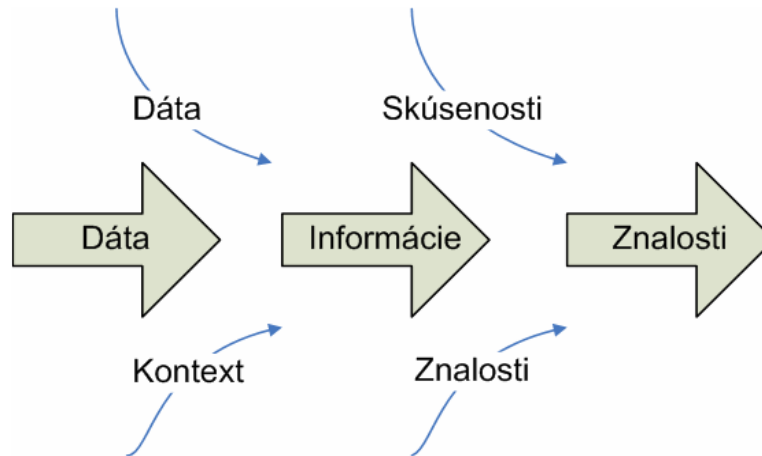
Informácie

Informácie sú dáta ktoré sú vložené do kontextu. (napr. „Ceny akcií spoločnosti XYZ vzrástli o 60%.“) Informácie majú väčšiu hodnotu ako dáta no môžu spôsobovať dvojznačnosť alebo stratiť hodnotu, ak príjemca informácie nerozumie kontextu.

Znalosti

Znalosti sú informácie vložené do konkrétneho kontextu a sú hodnotné pre toho kto ich pozná. Umožňujú mu vykonávať činnosti, ktoré by bez týchto znalostí vykonávať nemohol. (napr. „Ak ceny akcií spoločnosti XYZ vzrastú o 60% je výhodné ich predat’.“)

Obr. 1: Hierarchia pojmov v znalostnom manažmente

Podľa (Nanoka et al, 1995) sa znalosti delia na dva typy: explicitné a tiché.

Tiché znalosti

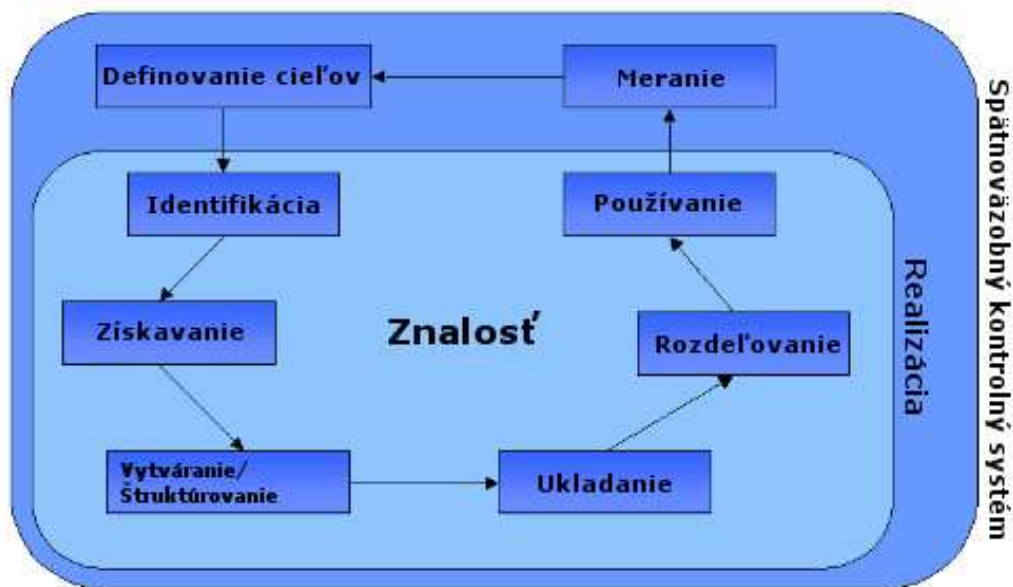
Sú také ktoré sa veľmi ťažko definujú a šíria. Vznikajú na základe skúseností, pozorovania, myslenia a intuície. Ich častým znakom je, že sa nedajú merať a sú nediskutabilné.

Explicitné znalosti

Môžu byť kategorizované, uchovávané a šírené. Sú to napríklad: správy o zákazníkoch, databáza kvalifikácií a zručností zamestnancov a pod. Väčšina programov na báze MZ pracuje práve s týmito znalosťami.

2.1.2 Základné prvky manažmentu znalostí

(Probst et. al, 1997) popisuje základnú úlohu manažmentu znalostí pomocou dvoch okruhov ako je znázornené na obrázku (Obr. 2).

Obr. 2: Rozdelenie manažmentu znalostí na bloky

Vonkajší okruh predstavuje spätnoväzobný kontrolný systém, ktorý reprezentuje tradičný proces riadenia a pozostáva z **definovania cieľov**, **realizácie** a **merania**.

Realizácia predstavuje vnútorný okruh a skladá sa z **identifikácie**, **získavania**, **vytvárania / štruktúrovania**, **uchovávaní**, **rozdeľovania** (distribúovania) a **používania** znalostí.

Výhody takéhoto členenia MZ sú nasledovné:

- rozdeľuje proces riadenia na logické entity,
- ponúka začiatkový bod pre realizáciu,
- poskytuje definované usporiadanie „znalostného problému“ a tým možnosť rozdeliť riešenie na menšie logické celky.

V krátkosti si jednotlivé časti popíšeme.

Definovanie cieľov

V tomto kroku sú definované strategické a funkčné ciele znalostného manažmentu pre konkrétnu organizáciu. Sú definované strategicky dôležité okruhy znalostí.

Identifikácia znalostí

V tomto procese sa identifikujú a analyzujú hlavné dátové a informačné zdroje ktoré existujú v prostredí organizácie. Cieľom je vytvoriť transparentný náhľad na tieto zdroje tak aby sa predišlo vzniku nedostatočnému prístupu alebo redundancie.

Získavanie znalostí

V tomto kroku sa získavajú znalosti z analyzovaných zdrojov. Zdroje môžu byť ľudia, dokumenty, databázy a ich rôzne kombinácie. Tiež môžu byť rozdelené na interné a externé.

Vytváranie a štruktúrovanie znalostí

Táto časť slúži na analyzovanie a ohodnotenie získaných znalostí a vytvára sa štruktúra znalostí a organizačnej pamäte.

Ukladanie znalostí

Znalosti sú ukladané do organizačnej pamäte. Táto pamäť zahŕňa všetky druhy znalostí z rôznych zdrojov.

Rozdeľovanie znalostí

Hlavná otázka tejto časti je: Kto potrebuje tú ktorú znalosť a za akým účelom? Ako môžeme zjednodušiť proces rozdeľovania znalostí? Je dôležité nezabudnúť, že cieľom MZ je poskytovanie správnych znalostí správnym osobám za čo najkratší čas, s cieľom podporiť rozhodovanie danej osoby.

Používanie znalostí

Tento blok má za úlohu zabezpečiť, aby všetci dostupné znalosti pri plnení ich úloh. Novo vygenerované znalosti by mali byť znovu začlenené do systému.

Meranie

V tejto časti sa vyhodnocuje, ako dobre boli splnené zadané ciele.

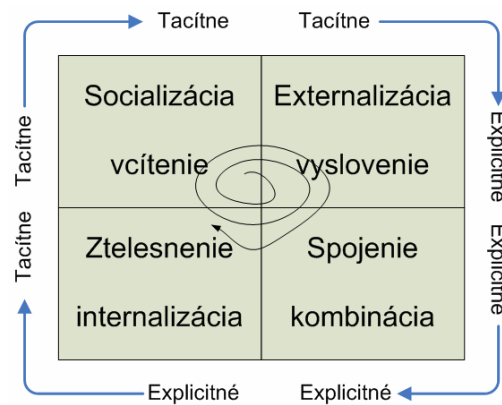
Týchto osem častí popisuje prvky činnosti znalostného manažmentu a malo by sa na ne nahliadať ako na celok a nie ako na navzájom izolované prvky.

2.1.3 Životný cyklus znalostí

(Nonaka et. al., 1995) vytvorili na základe prípadových štúdií model niekoľkých spôsobov, ako organizácie vytvárajú znalosti.

Model SECI (Paralič, 2006) (socializácia, externalizácia, kombinácia, internalizácia) zahŕňa (Obr. 3):

- 2 formy znalostí – nevyjadrené a explicitné,
- dynamickú interakciu – prenos,
- tri úrovne sociálnej agregácie – individuálnu, skupinovú a kontextovú,
- 4 procesy tvorby znalosti – socializácia, externalizácia, kombinácia a internalizácia.

Obr. 3: Model SECI

Organizácie vytvárajú znalosti cez interakcie medzi explicitnými a nevyjadrenými znalosťami, pri ktorých sa znalosti rozširujú čo do kvantity aj kvality.

1. Socializácia je proces prenosu nových nevyjadrených znalostí cez zdieľanú skúsenosť, napr. spoločným trávením času, formálne a neformálne stretnutia aj mimo pracovného času alebo zdieľaním nevyjadrených znalostí ako pohľady na svet, mentálne modely a vzájomná dôvera.
2. Externalizácia je proces artikulárne nevyjadrených znalostí na znalosti explicitné. Znalosť tak kryštalizuje, čo umožňuje jej zdieľanie s ostatnými a tým sa stáva základom pre novú znalosť. Príkladom môže byť vytvorenie konceptu pri vývoji nového produktu alebo kontrola kvality, ktorá dovoľuje zamestnancom zlepšovať výrobné procesy.
3. Kombinácia je proces premeny explicitných znalostí do komplexnejších a systematickejších súborov explicitných znalostí. Explicitné znalosti sú zbierané z vnútorného alebo externého prostredia organizácie a následne kombinované, editované a spracovávané za účelom formovania nových znalostí. Nové znalosti sú následne šírené medzi členmi organizácie.
4. Internalizácia je proces stelesnenia explicitných znalostí do nevyjadrených. Cez proces internalizácie sú explicitné znalosti zdieľané v organizácii a sú jednotlivcami konvertované na nevyjadrené znalosti.

2.1.4 Clips

Všeobecné informácie

Systém Clips je prostredie pre vývoj pravidlových, respektíve objektovo orientovaných expertných systémov. Používa ho viac ako 5000 používateľov z verejného, ale aj súkromného sektoru. Táto skupina zahŕňa všetky centrá národnej organizácie NASA, všetky úseky armády USA, množstvo federálnych inštitúcií, vládnych dodávateľov, univerzity a súkromné spoločnosti. Pod rozšírenosť tohto systému sa určite podpísal fakt, že je na nekomerčné účely použiteľný bezplatne.

Medzi kľúčové vlastnosti systému CLIPS patrí:

- *Reprezentácia poznatkov:* CLIPS predstavuje dobre použiteľný nástroj pre manipuláciu s poznatkami rôznych typov, pričom podporuje tri rozdielne programátorské paradigmy: pravidlovú, objektovú a procedurálnu paradigmu. Pravidlové programovanie umožňuje, aby boli poznatky reprezentované ako heuristiky, špecifikujúce množinu akcií, ktoré treba vykonať v danej situácii. Objektové programovanie umožňuje modelovať zložité systémy v tvare modulárnych komponentov (tieto možno znova použiť pri modelovaní iných systémov alebo pri vytváraní nových komponentov). Možnosti procedurálneho programovania, ktoré CLIPS poskytuje sa podobajú tým, ktoré nachádzame v programovacích jazykoch ako sú C, Pascal, Ada alebo LISP.
- *Prenositel'nosť (alebo portabilita):* z dôvodu jednoduchej prenositeľnosti medzi operačnými systémami, ale aj kvôli dosiahnutiu maximálneho výkonu je CLIPS napísaný v jazyku C. CLIPS beží pod OS: Windows, Unix a MacOS. Zároveň existujú preportované verzie do jazyka Java a platformy .NET.
- *Možnosti integrácie a rozširovania:* systém CLIPS možno v rámci procedurálneho kódu vyvolaného ako procedúra integrovať do väčšiny používateľských programov v jazykoch ako sú C, Ada, .Net (C#, VB). CLIPS môže byť používateľom ľahko rozšírený použitím niektorého z dobre definovaných protokolov.
- *Vývojové prostredie:* CLIPS ponúka jednoduché prostredie, v ktorom možno zadávať príkazy terminálu CLIPS. Prostredie zároveň umožňuje akúsi formu textového ladenia programu. Prostredie však neobsahuje editor bázy znalostí.
- *Plná dokumentácia:* V rámci systému CLIPS je poskytnutá rozsiahla dokumentácia zahŕňajúca referenčné a používateľské príručky.

Reprezentácia znalostí

Báza znalostí sa dá rozdeliť do modulov. Modul vytvára samostatnú časť nad ktorou možno usudzovať nezávisle od iných častí systému. Fakty obsiahnuté v jednom module sa dajú zverejniť a tak dosiahnuť ich čitateľnosť v iných moduloch.

Deklaratívne znalosti

Sú realizované prostredníctvom:

- Premenných faktov
- Trvácnych faktov
- Lokálne a globálne premenné
- Pravidlá

Premenlivé fakty sa často modifikujú a popisujú aktuálnu situáciu. Vytvárajú tak bázu faktov. Trvácne fakty sa používajú najmä na reprezentáciu bázy znalostí, možno ich však použiť aj na reprezentáciu bázy faktov.

To, aký tvar budú mať trvácne fakty je definované pomocou šablón. Na nasledujúcom príklade je príkaz vytvorenia šablóny, ktorá popisuje rentabilitu konkrétnej banky.

```
(deftemplate rentabilita "popisuje rentabilitu banky"
  (slot meno-banky (type symbol))
  (slot ROA (type NUMBER) (range 0 100))
  (slot ROE (type NUMBER) (range 0 100))
)
```

Telo šablóny obsahuje tri položky: meno banky, parameter ROA a parameter ROE.

Lokálne premenné je možno vytvárať v pravidlách a majú životnosť len počas vykonávania pravidla. Globálne premenné sú viditeľné v rámci celého modulu.

Pravidlá vytvárajú heuristickú časť usudzovania v expertnom systéme. Pravidlo pozostáva z podmienkovej časti a dôsledkovej časti.

Príklad jednoduchého pravidla:

```
(defrule je-to-kocka
  (pocet_stien 6) (tvar_steny stvorec)
  =>
  (assert (utvar kocka))
)
```

Pravidlo sa vykoná v prípade, že existuje fakt pocet_stien a je nastavený na hodnotu 6 a zároveň existuje fakt tvar_steny a je nastavený na hodnotu štvorec. V takom prípade sa vytvorí nový fakt s názvom útvar a hodnotou kocka.

Ako je vidieť na príklade, podmienková a dôsledková časť pravidla je oddelená znakom =>.

Procedurálne znalosti

Sú realizované prostredníctvom:

- Funkcií
- Generických funkcií
- Message-handlers
- Externé funkcie

Systém CLIPS má množinu vstavaných funkcií z rôznych oblastí (matematické, vstupno-výstupné a iné). Mimo využívania týchto funkcií si môže používateľ nadefinovať vlastnú funkciu. Jej telo bude vykonávané procedurálne.

Príklad jednoduchej funkcie:

```
(deffunction sign (?num)
  (if (> ?num 0) then
    (return 1)))
```

```
(if (< ?num 0) then
  (return -1))
0)
```

Funkcia sign vracia 1 ak je na vstupe funkcie kladné číslo, -1 ak je na vstupe záporné číslo a nula ak je na vstupe 0.

Použitie funkcie vyzerá nasledovne:

```
CLIPS> (sign 5)
1
CLIPS> (sign -10)
-1
CLIPS> (sign 0)
0
CLIPS>
```

Generické funkcie ponúkajú možnosti preťažiť meno funkcie viacerými implementáciami. Podľa druhu argumentov funkcie sa vykoná príslušná implementácia.

Message-handlers sú metódy objektov, ktoré sú volané prostredníctvom príkazu sent. Správajú sa rovnako ako funkcie.

CLIPS dokáže byť spúšťaný z externého prostredia a zároveň dokáže clips spúšťať externé funkcie prostredím, v ktorých kontexte je spúšťaný. Túto funkcionality je možné využiť pri realizovaní procedurálnych znalostí.

Objektové znalosti

Systém CLIPS má možnosť reprezentovať vedomosti pomocou tried. Objektová paradigma je realizovaná prostredníctvom jazyka COOL. Zahŕňa abstrakciu, zapúzdrenosť, dedičnosť, polymorfizmus.

Príklad definície jednoduchkej triedy:

```
(defclass A (is-a USER)
  (slot x)
  (slot y (type SYMBOL))
  (slot z (range 3 10)))
```

Trieda A dedí od triedy USER a definuje vlastné členské premenné x, y a z. Premenná y je typu SYMBOL, premenná z je typu Integer a jej hodnota musí byť v rozmedzí od troch do desiatich. Premenná x je neurčeného typu, čo znamená že jej typ bude určený až po vytvorení prvej inštancie triedy a inicializovaní premennej hodnotou.

Inferenčný mechanizmus

Inferencia je vykonávaná dopredným zreťazením. Každý modul má svoju agendu. Do nej sa ako do zásobníka vložia pravidlá, ktoré pri danom zložení faktov ešte neboli použité a zároveň je splnená ich podmienková časť. Následne sa začne vykonávaním prvého z pravidiel. Ak sa zmení hodnota nejakého faktu, agenda sa naplní znova a všetky fakty sú nastavené ako nepoužité.

Hlavná myšlienka algoritmu usudzovania je vyvodzovanie nových faktov z už známych faktov. Po vyvedení nového faktu sa opäť posúdi situácia, či sa nedajú aplikovať nejaké pravidlá na novú množinu faktov.

Zhodnotenie

Kladné vlastnosti:

- rýchlosť inferencie,
- podpora viacerých paradigiem programovania,
- možnosť spúšťania externých funkcií.

Záporné vlastnosti:

- nemožnosť spolupracovať s externou bázou znalostí,
- neobsahuje editor bázy znalostí,
- len nízko úrovňový nástroj, neobsahuje nástroje na podporu vytvárania ontológií.

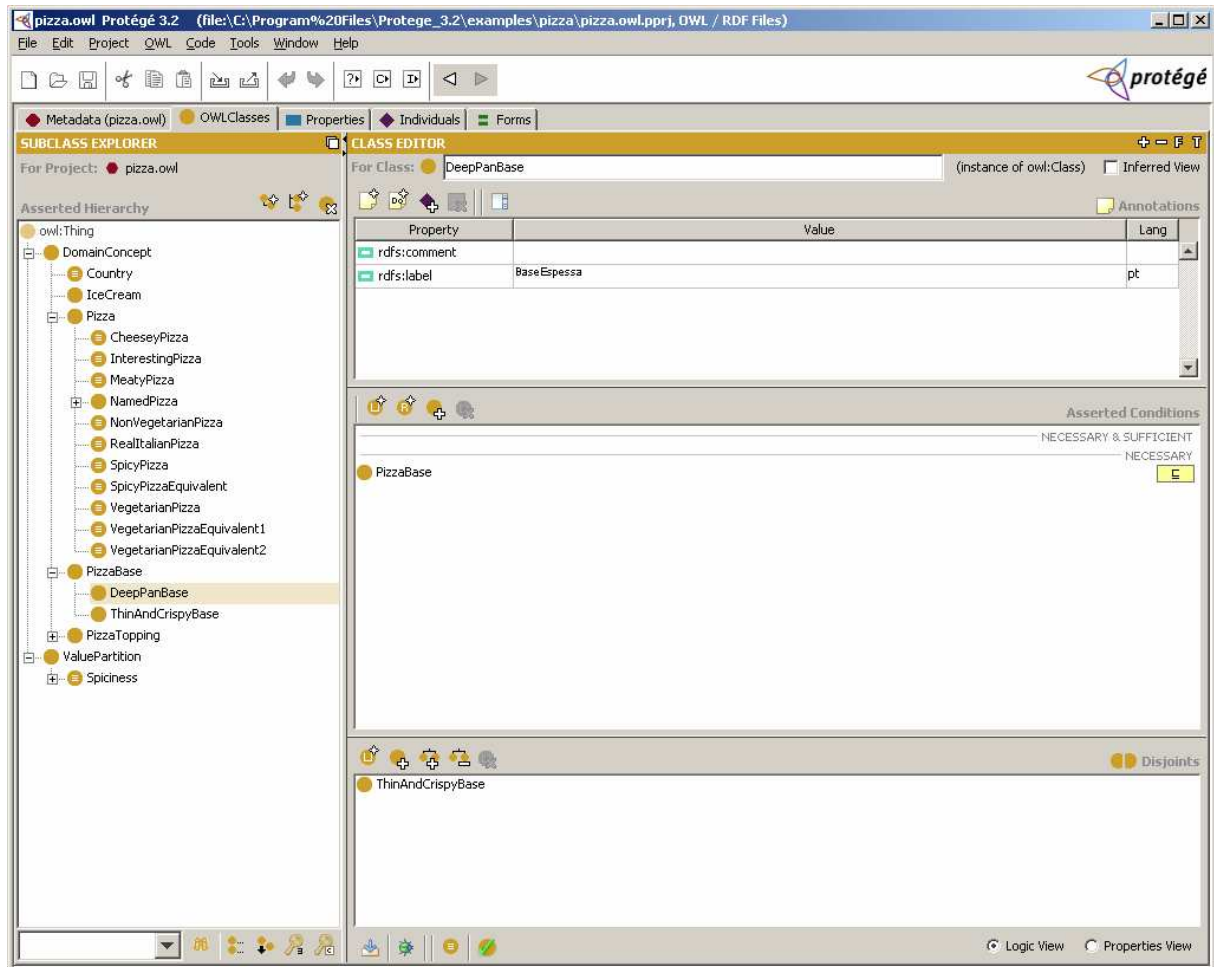
Na aké úlohy sa hodí

CLIPS sa hodí na úlohy menšieho rozsahu, kde je potrebné usudzovanie nad stredne veľkou bázou znalostí. Hodí sa na implementáciu znalostného systému v rámci iného systému, ktorý zabezpečuje podporné prostredie.

2.1.5 Protégé

Protégé (Protégé, <http://protege.stanford.edu/>) je voľne dostupná platforma s otvoreným zdrojovým kódom, ktorá obsahuje sadu nástrojov na konštrukciu doménových modelov a znalostných aplikácií s ontológiami. Vo svojej podstate Protégé implementuje bohatú sadu objektov pre modelovanie znalostí a funkcií, ktoré podporujú vytváranie, vizualizáciu a manipuláciu s ontológiami reprezentovanými v rôznych formátoch. Protégé je škálovateľný a je ho možné jednoducho upraviť, aby podporoval ďalšie znalostné modely a vstupné údaje. Protégé je rozšíriteľný pomocou zásuvných modulov a aplikačného programového rozhrania (API) založeného na JAVA platforme. To umožňuje vytvárať ďalšie znalostné nástroje a aplikácie. Príklad používateľského rozhrania je na obrázku (Obr. 4).

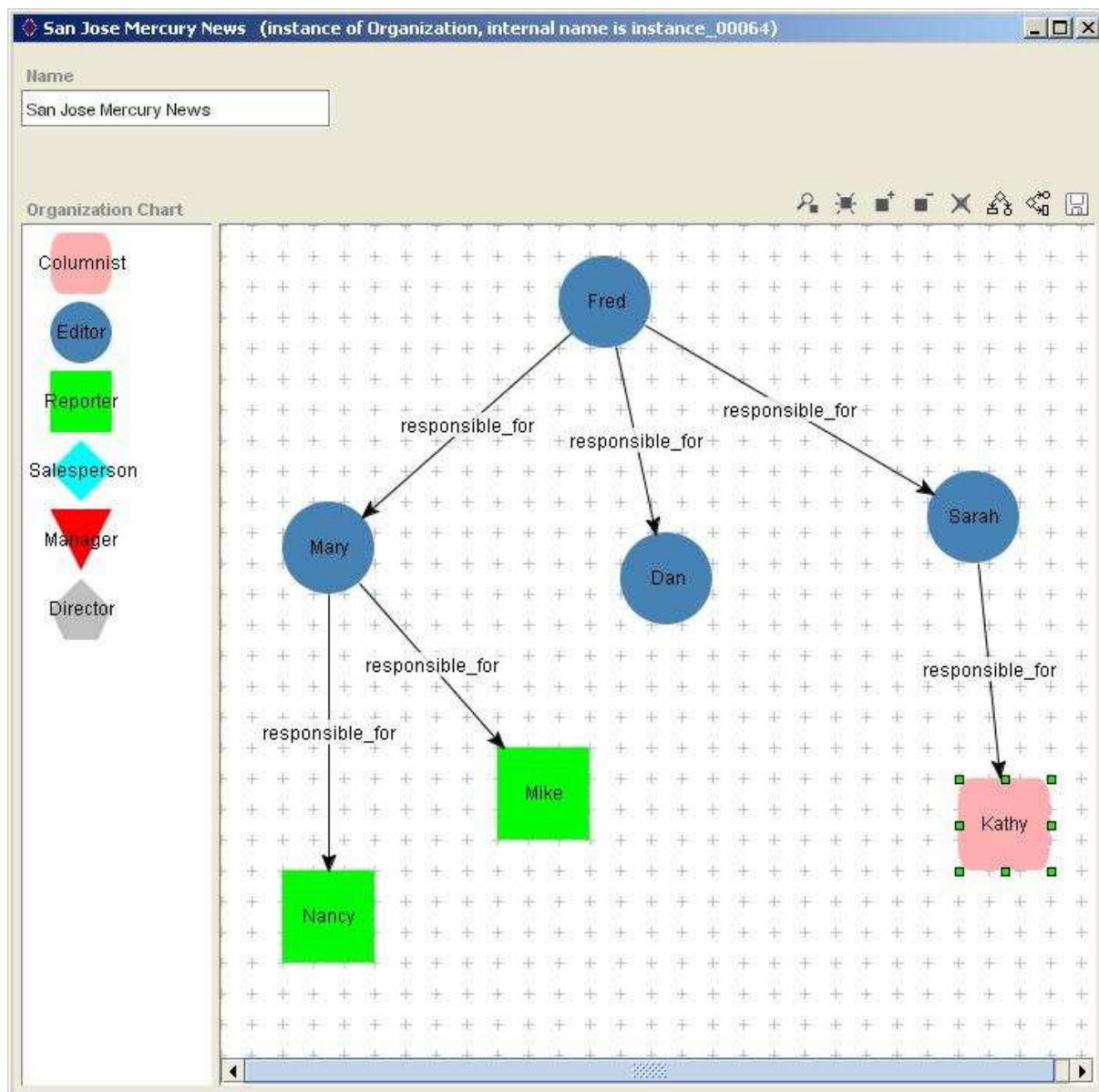

Obr. 4: Príklad používateľského rozhrania programu Protégé 3.2.

Platforma Protégé dva hlavné spôsoby modelovania ontológií:

1. *Protégé editor rámcov* dáva používateľom možnosť vytvoriť a naplniť ontológie, ktoré sú založené na rámcoch v súlade s OKBC (Open Knowledge Base Connectivity protocol). V tomto modeli, ontológia pozostáva zo sady tried (konceptov) organizovaných do hierarchie. Je to množina slotov (parametrov) priradených k triedam, ktoré opisujú ich vlastnosti (premenné) a vzťahy a množina inštancií týchto tried, ktoré uchovávajú špecifické hodnoty pre ich premenné. Príklad používateľského rozhrania je na obrázku (Obr. 5).

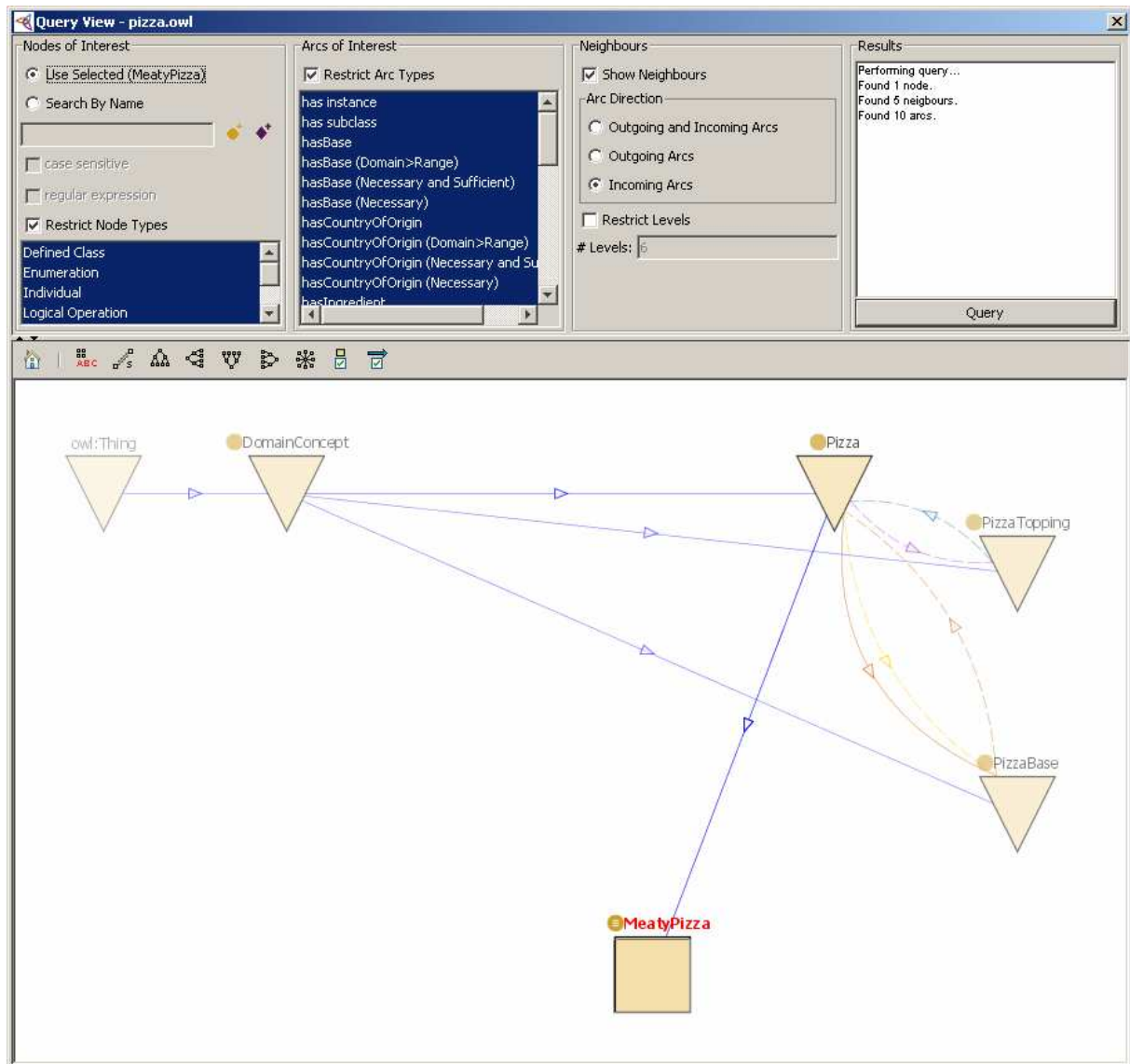

Obr. 5: Príklad používateľského rozhrania programu Protégé 3.2 – editor rámcov

Protégé editor rámcov okrem iného obsahuje:

- Širokú sadu prvkov užívateľského rozhrania, ktoré sa môžu podľa potreby prispôbiť na modelovanie znalostí a zadávanie dát vo formulároch.
  - Architektúru zásuvných modulov, ktorá umožňuje rozšíriť produkt o vlastné navrhnuté prvky ako napríklad grafické komponenty (grafy, tabuľky...), média (zvuk, obrázky a video), rôzne formáty na ukladanie (RDF, XML, HTML, databázové rozhrania...) a doplnkové podporné nástroje (napr. manažment ontológií, vizualizácia ontológií, inferencia a logické myslenie ...)
  - Aplikačné programové rozhranie (API) založené na platforme JAVA, ktoré umožňuje zásuvným modulom a iným aplikáciám pristupovať, používať a zobrazovať ontológie vytvorené Protégé editorom rámcov.
2. *Protégé OWL editor*- dáva používateľom možnosť vytvoriť ontológie pre sémantický web, obzvlášť v jazyku OWL (Web Ontology Language) (Bechhofer,

<http://www.w3.org/TR/2004/REC-owl-ref-20040210/>). OWL ontológia môže zahŕňať opis tried, premenných a ich inštancií. V takejto ontológii, OWL formálna sémantika špecifikuje ako odvodiť jej logické súvislosti t.j. fakty, ktoré nie sú doslova prítomné v ontológii ale sú vyvedené zo sémantiky. Tieto vyvodenia môžu vychádzať z jedného dokumentu alebo viacerých distribuovaných dokumentov, ktoré boli skombinované použitím definovaného OWL mechanizmu (Smith, <http://www.w3.org/TR/2004/REC-owl-guide-20040210/>) Príklad používateľského rozhrania je na obrázku (Obr. 6).

Obr. 6: Príklad rozhrania programu Protégé 3.2 – vizualizácia vzťahov medzi triedami ontológie

Protégé OWL editor okrem iného umožňuje:

- Ukladať a načítavať OWL a RDF ontológie.
- Upravovať a zobrazovať triedy, premenné a SWRL(Semantic Web Rule Language) pravidlá
- Definovať logické vlastnosti tried ako OWL výrazy.
- Vykonať logické operácie ako napríklad opisné logické triedenie.

Flexibilná architektúra Protégé-OWL umožňuje jednoducho konfigurovať a rozširovať tento nástroj o ďalšie funkcie. Protégé-OWL je úzko integrovaný s Jena (Java API pre RDF a OWL) a má otvorený zdrojový kód JAVA aplikačného programového rozhrania pre vývoj vlastných prispôbovaných komponentov užívateľského rozhrania alebo nezávislé Sémantické Web Servisy.

Protégé a Clips

Protégé používa textový formát CLIPSu (viď kapitola 2.1.4) ako jeho predvolený formát pre ukladanie a načítavanie tried a ich inštancií v ontológii. Predvolené súbory Protégú (.pont a .pint) sú vlastne súbory CLIPSu, ktoré obsahujú zvlášť triedy a ich inšcie. Protégé nepoužíva CLIPS ako taký. Používa len jeho formát pre ukladanie. Je teda možné načítať súbory Protégú priamo do CLIPSu a naopak. Sú však dve veci, ktoré je potrebné mať na zreteli:

1. Kompatibilné rozšírenia Protégú oproti CLIPS formátu
2. Nekompatibilné rozšírenia Protégú oproti CLIPS formátu

Kompatibilné rozšírenia Protégú oproti CLIPS formátu

Ako sa Protégé vyvíjal, ukázalo sa výhodným predstaviť a používať koncepty (triedy), ktoré nemajú priamo podporu v CLIPSe. Tieto však nie sú nekonzistentné s CLIPSom a jeho formátom. Príkladom sú Protégom zavedené dovolené triedy (allowed-classes) pre sloty (parametre) konceptov (tried) typu inšcia (Instance). Táto informácia je uložená súbore CLIPSu ako rozšírenie CLIPSu (CLIPS extensions), dodržiavajúc konvenciu, že každý takýto riadok začína znakmi „;+“. Keďže znak „;“ označuje v CLIPS formáte komentár, sú tieto riadky CLIPSom ignorované. Protégé tieto riadky však neignoruje a pri načítavaní takého to súboru ich rozpozná a používa.

Rozšírenia Protégú, ktoré spadajú do tejto kategórie zvyčajne nespôsobujú žiadne problémy pre používateľov CLIPSu. Kompatibilnými rozšíreniami sú:

- *dovolené triedy (allowed classes)* - explicitné obmedzenie pre sloty typu Inšcia,
- obmedzenie pre dokumentáciu slotu,
- vkladanie ďalších projektov.

Nekompatibilné rozšírenia Protégú oproti CLIPS formátu

Protégé sa však v niektorých veciach odklonil od objektovo orientovaného modelu CLIPSu, takže niektoré nové podporované vlastnosti Protégú nemôžu byť priamo integrované v CLIPSe. Najlepším príkladom sú metatriedy (metaclasses) v Protégi – triedy, ktorých inšcie sú samy triedy. Ak sa teda rozhodneme použiť v Protégi metatriedy, výsledné triedy a ich inšcie nemôžu byť použiteľné v CLIPSe žiadnym spôsobom. Súbory zostávajú kompatibilné s CLIPS formátom vďaka komentárom, avšak interpretácia obsahu súboru v CLIPSe je odlišná ako v Protégi (v modeli v CLIPSe chýbajú metatriedy a ich inšcie).

Ďalšou nekompatibilitou je rozsah platnosti mena slotu. Predpokladajme dve úplne nezávislé triedy Jablko a Hruška. Nech obidve majú slot A. V CLIPSe tieto sloty nie sú tým istým slotom (sú nezávislé) a ich obmedzenia sú nezávislé. V Protégi existuje iba jeden slot A. Tento slot je pripojený ku obidvom triedam Jablko aj Hruška. V obidvoch triedach však môžu takisto byť pre tento slot definované odlišné obmedzenia vďaka preťažovaniu. Okrem toho, v Protége mená slotov a tried sú v tom istom priestore mien, preto musia byť jedinečné. CLIPS dovoľuje triedam a slotom mať to isté meno.

Ďalej Protége dovoľuje dávať rámcom také mená, ktoré sú neplatné v CLIPSe. Aby CLIPS dokázal správne rozpoznať a načítať obsah súboru, je potrebné voliť iba také mená pre rámce, ktoré sú kompatibilné s CLIPSom.

Súhrn kompatibilných a nekompatibilných vlastností Protége a CLIPSu je zobrazený v tabuľke (Tab. 1).

CLIPS – vlastnosti	Protége	Riešenie
Moduly	Nepodporované	
Mená tried a slotov	Pozri vyššie	Dodržiavať naraz obmedzenia Protége aj CLIPSu (žiadne prázdne mená, odlišné mená pre triedy a sloty)
Viacnásobná dedičnosť	Áno	
Abstraktnosť/Konkrétnosť	Áno	
Reaktívnosť/Nereaktívnosť	Nepodporované	Použiť post-processing na pridanie reaktívnych špecifikácií tým triedam, ktoré to potrebujú
Jednoduché pole/zložené pole	Áno	
Predvolená hodnota obmedzenia	Áno, ale len statické nastavenie (nie dynamické)	
Obmedzenie na ukladanie	Lokálne	
Prístupové obmedzenie	Čítanie aj zápis	
Dedenie obmedzenia	Dedí	
Obmedzenie zdroja	Vyhradené	
Reaktívne obmedzenie súhlasu vzorky	Nepodporované	
Obmedzenie viditeľnosti	Verejné (Public)	
Obmedzenie pre vytvorenie a prístup	Čítanie aj zápis	
Obsluha správ	Nepodporované	Zapisovanie správ a ich „handlerov“ do osobitných súborov

Tab. 1: Súhrn kompatibilných a nekompatibilných vlastností Protége a CLIPSu

Zhodnotenie možnosti využitia Protége

Protége je voľne šíriteľný znalostný systém pre prácu s ontológiami, a je implementovaný na platforme Java. Na tejto platforme podporuje aj programové rozhranie pre prácu s ontológiami a dovoľuje priamo vstupovať cez toto rozhranie do programu a manipulovať s ontológiami. Nenašli sme však podporu tohto rozhrania pre platformu .NET, na ktorej budeme náš systém vyvíjať. Keďže nevieme ku Protége programovo pristúpiť, nie je priamo použiteľný v našom projekte. Na druhej

strane je však úzko previazaný s CLIPSom (kapitola 2.1.4) vďaka spoločnému formátu, v ktorom Protégé ukladá a načítava projekty. Je preto možné ho použiť pri počiatočnom návrhu ontológií, vytváraní tried a ich inštancií a následnom použití v programe CLIPS. Využitie Protégé je v tomto smere výhodné, pretože na rozdiel o CLIPSu priamo vizualizuje navrhnuté triedy, inštancie, ich parametre a vzťahy, čo umožňuje návrhárovi mať lepší prehľad a orientáciu pri ich návrhu.

2.1.6 Iné znalostné systémy

Kvôli povahe systému, ktorého súčasťou bude nami vytvorený modul, vybraný znalostný systém by mal mať implementované rozhrania resp. knižnice pre platformu .NET Framework. Teda by mal bežať pod operačným systémom Windows (98, 2000, XP, Vista). Mal by podporovať tvorbu ontológií. Veľmi dôležitým kritériom je jeho používanosť v praxi, ktorá okrem iného zabezpečuje, že systém je funkčný a odladený. Z dôvodu, že systém budeme možno nútený mierne upravovať, prihliadali sme aj na jeho zdokumentovanosť. V prvej iterácii vyhľadania vhodného systému sme dôraz nekládli na reprezentáciu znalostí, u ktorej pri v praxi používaných systémoch rátame s jej bezproblémovosťou a jej naštudovaniu sa budeme venovať neskôr. Okrem bližšie opísaných znalostných systémov (Clips, Protégé) sme analyzovali sme aj iné, avšak tie nepostačovali naším základným kritériám. Uvádzame v krátkosti ich zoznam, a dôvod ich zavrhnutia.

- FreeShell – Výsledok tímového projektu. Hlavným dôvodom, prečo neuspel bola nedostatočne podrobná dokumentácia.
(<http://www.cs.siu.edu/SeniorProjects/2003/fall/FreeShell/968x726/main.html>)
- Summer – už sa nevyvíja, posledná verzia DOS. Nesplnil kritérium podpory na platforme .NET.
(<http://www.cs.cmu.edu/afs/cs/project/ai-repository/ai/areas/expert/systems/es/0.html>)
- DEX – bez ontológií, verzia DOS v Turbo Pascale. Nesplnil kritérium podpory na platforme .NET.
(<http://www-ai.ijs.si/MarkoBohanec/dex.html>)
- FEL-Expert - bez ontológií, v praxi nepoužívaný
(<http://krizik.felk.cvut.cz/felex/>)
- JAM – zdarma pre nekomerčné účely, Java. Absencia podpory .NET Frameworku.
(http://www.marcush.net/IRS/irs_downloads.html)
- MIKE - už sa nevyvíja, posledná verzia DOS
(http://kmi.open.ac.uk/people/marc/mike_text.html)
- QSIM – Lisp resp. C++, verzia pre Windows v plienkach
(<http://www.cs.utexas.edu/users/qr/QR-software.html>)
- Jena 2 – Java. Absencia podpory .NET Frameworku.
(<http://jena.sourceforge.net/>)

- JTP – veľmi jednoduchý, Java. Absencia podpory .NET Frameworku.
(<http://www.ksl.stanford.edu/software/JTP/>)
- JESS- Systém JESS (<http://herzberg.ca.sandia.gov/jess/>) je v podstate Java nadstavbou nad systémom CLIPS. Vzhľadom na náš projekt je Java skôr nevýhodou. Vie pristupovať k Java objektom a umožňuje použitie XML na defonovanie pravidiel. Založený je na deklaratívnom programovaní. Obsahuje aj prvky procedurálneho programovania.

2.2 Indexovanie a vyhľadávanie

Najjednoduchšou metódou pre vyhľadávanie slov a fráz v texte je sekvenčné prehľadávanie (MANU KONCHADY, 2006). Táto metóda je však efektívna iba ak prehľadávaný dokument má veľkosť maximálne niekoľko megabytov. Pri väčších dokumentoch alebo väčšom množstve dokumentov je táto metóda nepraktická a pomalá.

Na zrýchlenie vyhľadávania slov v dokumente vytvoríme z dokumentu index. Index odzrkadľuje obsah dokumentu a má taký tvar, ktorý sa dá ľahko prehľadávať.

Ak je báza dokumentov statická, stačí vytvoriť index raz. Ak sa báza dokumentov v čase upravuje, je potrebné vytvárať index periodicky.

2.2.1 Inverzný index

Najbežnejšia metóda indexovanie je tzv. invertované indexovanie. Je to metóda pri ktorej sa postupne vykonávajú tieto kroky:

- dokument sa rozdelí na slová,
- vytvorí sa zoznam týchto slov,
- ku každému slovu sa priradí zoznam pozícií jeho výskytov v dokumente.

Pozície slov v takomto indexe môžu byť buď znakové alebo slovné.

Slovné pozície sú výhodnejšie pri vyhľadávaní frázy s približnou vzdialenosťou slov. Aby sme vedeli rozoznať v ktorom dokumente sa hľadané slovo nachádza na danej pozícii, musí mať pozícia slova priradený aj id dokumentu. Pokiaľ index neobsahuje slovnú pozíciu, trvá vyhľadávanie frázy oveľa dlhšie. Znakové pozície sú užitočné pri nachádzaní textu v dokumente. Inak je potrebné prehľadať celý dokument a nájsť hľadané slová. Je potrebné zvážiť, či potrebujeme obidva druhy pozícií a či sme ochotný zväčšiť tak výsledný indexový súbor.

Tretím parametrom môže byť číslo bloku. Dokumenty môžu byť delené na bloky s pevnou dĺžkou (10,64 alebo 256 tisíc znakov/slov) Použitím takýchto blokov sa veľkosť indexu znižuje.

2.2.2 Hľadanie v indexoch

Ako sme už spomenuli, cieľom indexovania je zvýšiť rýchlosť vyhľadávania v dokumente. Vyhľadávanie sa v zásade delí do troch základných krokov:

1. Rozdelenie hľadanej požiadavky na slová a vyhľadanie každého slova v indexe.
2. Získanie zoznamu dokumentov, v ktorých sa slovo nachádza.
3. Zkombinovanie zoznamov dokumentov podľa operátorov použitých v požiadavke.

V prvom kroku sa z požiadavky odstráni „stop slová“, to jest z, a, do, od, a podobne. Je možné, že ak sa požiadavka skladá iba z takýchto slov, po prvom kroku nemáme čo hľadať.

Po druhom kroku máme zoznamy dokumentov prislúchajúce jednotlivým slovám. Podľa operátorov v požiadavke tieto zoznamy skombinujeme a dostaneme výsledný zoznam hľadaných dokumentov.

Príklad

Hľadáme slová: **Porucha, Motor**

Zoznamy dokumentov po druhom kroku:

Porucha   21,68,125,348

Motor   25,68,97,125,336,412

Výsledný zoznam dokumentov by potom bol:

Pri použití operátora AND: 68,125

Pri použití operátora OR: 21,25,68,125,336,348,412

2.2.3 Správnosť a priepustnosť

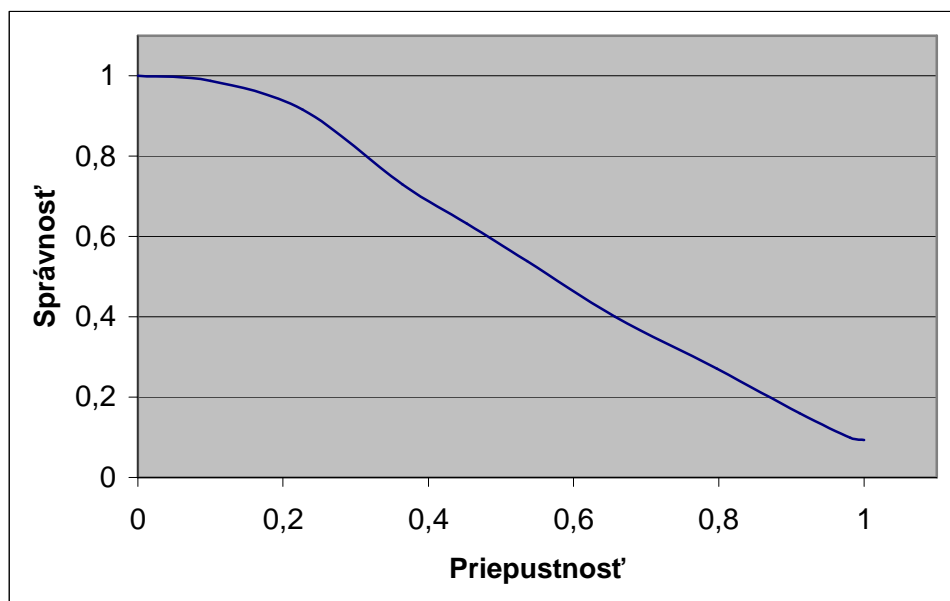
Toto sú dve základné metriky pre vyhľadávanie. Bližšie si ich popíšeme teraz.

Správnosť je pomer nájdených relevantných dokumentov ku všetkým nájdeným dokumentom.

Priepustnosť je pomer nájdených relevantných dokumentov ku všetkým relevantným dokumentom v báze dokumentov.

Vzájomnú závislosť týchto dvoch metrík dokumentuje aj obrázok (Obr. 7).

Obr. 7: Všeobecný graf závislosti správnosti od priepustnosti

Príklad:

Máme daný stav znázornený v tabuľke:

	Relevantné	Irelevantné	Spolu
Nájdené	40	80	120
Nenájdené	10	870	880
Spolu	50	950	1000

Správnosť je $40/120 = 0,33$

Priepustnosť je $40/50 = 0,8$

Ak by sme chceli zvýšiť správnosť z 0,33 na 0,5 upravili by sme podmienky vyhľadávania tak aby sa znížil počet nájdených dokumentov zo 120 na 60. Tým by sa znížil počet relevantných nájdených dokumentov zo 40 na 30.

Dostávame:

Správnosť $30/60 = 0,5$

Priepustnosť $30/50 = 0,6$

Pri tvorení podmienok vyhľadávania sa musíme rozhodnúť a určiť si pomer medzi správnosťou a priepustnosťou tak, aby sme sa nám nestalo že nenájde veľa relevantných dokumentov alebo nájdeme veľa irelevantných.

2.2.4 DotLucene – analýza vyhľadávacieho systému

DotLucene je fultextový indexovací a vyhľadávací systém (DAN LETECKY, 2006). Bol vyvinutý preportovaním projektu v Jave s názvom Jakarta Lucene pod platformu C# .Net. Je to open source projekt a je šírený pod licenciou (Apache Software License 2.0).

Hlavné rysy DotLucene

- Použiteľnosť v ASP.NET, Win Forms alebo konzolových aplikáciách.
- Veľmi vysoký výkon.
- Klasifikované výsledky hľadania.
- Možnosť zvýrazniť hľadaný výraz vo výsledkoch hľadania.
- Prehľadávanie štruktúrovaných aj neštruktúrovaných dát.
- Vyhľadávanie v metadátach (podľa dátumu ,hľadanie vo voliteľných poliach indexu a iných).
- Veľkosť indexu je približne 30% z veľkosti indexovaného textu.
- Vie uchovávať indexované celé dokumenty.
- Čistý a jednoducho manažovateľný kód pod platformou .NET v jednej knižnici (244 KB).
- Veľmi priateľská licencia (Apache Software License 2.0).
- Lokalizovateľné (Angličtina, Čeština, Francúzština a iné).
- Rozšíriteľnosť (voľný zdrojový kód).
- Možnosť dopĺňať index (Pri pridávaní nových dokumentov nie je nutné vytvoriť celý index nanovo).
- Možnosť indexovať rôzne typy dokumentov. (Zaindexovať sa dá akýkoľvek dokument, ktorý sa dá previesť na text).
- Možnosť indexovať dokumenty z rôznych druhov zdrojov (web, databáza, lokálne uložené dokumenty).

Hlavné funkcie DotLucene

Nad knižnicou DotLucene boli vytvorené jednoduché nástroje na sprístupnenie poskytovaných funkcií (DAN LETECKY, 2006). V ďalšej časti sú opísané niektoré z nich.

Indexovanie

Na báze DotLucene bol vytvorený jednoduchý indexovací nástroj. Je to jednoduchá konzolová aplikácia konfigurovateľná pomocou XML súboru. V tomto konfiguračnom súbore môžeme nastaviť tieto parametre:

- Meno a lokácia výsledného indexu.

```
<index name="index_A" indexFolderUrl="C:\Documents and  
Settings\LuceneIndexer\TestIndexA">
```

- Indexované atribúty

```
<field name="Nazov" isStored="true" isIndexed="true"
isTokenised="false" />
```

Jednotlivé parametre majú nasledujúci význam:

- **isStored** - určuje, či bude daný parameter ukladaný do indexu. (Kedykoľvek sa dá k nemu prístupíť. Je to vhodné pre kratšie texty ako autor alebo názov.)
  - **isIndexed** - určuje, či sa bude dať podľa tohto atribútu vyhľadávať.
  - **isTokenized** - nastavením toho parametra sa indexovaná časť pred indexovaním rozdelí na slová.
- **Zdroj dát** (Ako zdroj sa v tomto jednoduchom programe využíva SQL Server. XML hodnota pre tento parameter je napríklad takáto.)
- ```
<sqlClient connectionString="Data Source=(local);Initial
Catalog=Junk;Trusted_Connection=True">SELECT * FROM
Content</sqlClient>
```

Implementácia metódy pre získanie dát z takto uvedeného zdroja je nasledovná:

```
private DataTable GetData
{
    get
    {
        //Get Data using SQL
        string selectCommandText = XmlNode.SelectSingleNode(
"selectCommandText").InnerText;
        string connectionString = XmlNode.SelectSingleNode(
"selectCommandText/@connectionString").Value;
        SqlDataAdapter da = new SqlDataAdapter(selectCommandText,
new SqlConnection(connectionString));
        DataTable dt = new DataTable();
        da.Fill(dt);
        return dt;
    }
}
```

Pre naše potreby nebude problematické vytvoriť metódy pre získavanie zdroja z lokálneho súborového systému alebo internetovej adresy.

Výsledný konfiguračný XML súbor potom vypadá napríklad takto:

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<indexConfiguration>
    <index name="TaskA" indexFolderUrl="C:\Documents and
Settings\abi\Desktop\LuceneIndexer\LuceneIndexer\TestIndex">
        <sqlClient connectionString="Data Source=(local);Initial
Catalog=Junk;Trusted_Connection=True">SELECT * FROM
Content</sqlClient>
        <fields>
            <field name="ID" isStored="true" isIndexed="true"
isTokenised="false" />
```

```

    <field name="Title" isStored="true" isIndexed="true"
isTokenised="false" />
    <field name="ContentText" isStored="true" isIndexed="true"
isTokenised="true" />
  </fields>
</index>
</indexConfiguration>

```

Vyhľadávacia syntax (DOTLUCENE, 2006)

Požiadavka	Príklad	Poznámka
Jedno slovo	dokument	Prehľadá dokument, či obsahuje slovo „dokument“ v defaultnom poli
Fráza	"dôležitý dokument"	Prehľadá dokument, či obsahuje frázu „dokument“ v defaultnom poli
V poliach	názov: dokument	Prehľadá dokument, či obsahuje slovo „dokument“ v poli „názov“
Náhradné znaky	dokument	Hľadanie s jedným náhradným znakom. Vyhľadá sa "dokument" and "dokiment" ale nie "dokoooment".
	dokument*	Hľadanie s viacerými náhradnými znakmi. Vyhľadá sa "dokument" aj "dokumentacia".
Neurčité hľadanie	dokument~	Hľadanie na základe podobného hláskovania
	dokument~0.9	Hľadanie na základe podobného hláskovania. 0.9 je požadovaná podobnosť (prednastavené: 0.5)
Hľadanie so vzdialenosťou	"dôležitý dokument"~5	Hľadané slová vo fráze musia byť do určitej maximálnej vzdialenosti od seba. V príklade je to 5 slov
Rozsahové hľadanie	autor:{Einstein TO Newton}	Hľadá sa v poli autor od mena Einstein po meno Newton (abecedne zoradené)
	datum:{20050101 TO 20050201}	Hľadá sa v poli datum medzi 20050101 až 20050201
Relevancia	dôležitý ^4 dokument	Určí sa faktor dôležitosti pre dané slovo vo fráze. Prednastavené je 1
	"dôležitý dokument"^4 "vyhľadávací systém"	Určí sa faktor dôležitosti pre frázu.
OR operátor	dôležitý dokument	"OR" je prednastavený operátor
	dôležitý OR dokument	Pole musí obsahovať „dôležitý“ alebo „dokument“
AND operátor	dôležitý AND dokument	Pole musí obsahovať slovo „dôležitý“ aj „dokument“
+ operátor	dôležitý +dokument	Pole musí obsahovať „dôležitý“ a môže obsahovať „dokument“
NOT/- operátor	-dôležitý dokument	Pole musí obsahovať „dokument“ ale nie „dôležitý“
Zoskupovanie	(dôležitý OR pekný) AND dokument	Na zoskupovanie sa používajú zátvorky
	Autor:(Einstein OR Newton)	Zátvorky sa dajú použiť aj pri definovaných poliach

Obmedzenia

Query	Examples	Notes
Náhradné znaky na začiatku slova	?okument, *okument	Vznikne Lucene.Net.QueryParsers.ParseException.
Stop slová	a, the, and	Tieto slová nie su indexované
Špeciálne znaky: + - && ! ( ) { } [ ] ^ " ~ * ? : \	\+, \:	Je nutné použiť spätné lomítko

Spracovanie iných ako textových formátov

DotLucene vie priamo spracovávať iba textové formáty a ak chceme spracovávať iné typy súborov, musíme ich previesť do textového formátu (DOTLUCENE, 2006). Sú dostupné viaceré filtre ktoré dokážu previesť iné ako textové formáty na textové.

- Dokumenty MS Office (DOC, PPT, XLS, XML ...)
  - iFilter [microsoft.com]
- Dokumenty PDF
  - Adobe PDF IFilter
  - iTextSharp
  - PDFBox - vyžaduje:
    - PDFBox-0.7.2.dll
    - IKVM.GNU.Classpath
- Dokument RTF
  - Najjednoduchšie je využiť komponentu **RichTextBox** z referencie System.Windows.Forms

Sú voľne dostupné zdrojové kódy systémov vytvorených nad DotLucene ktoré spracúvajú všetky spomenuté typy súborov a môžeme ich použiť pre naše účely. Sú to napríklad:

- Desktop Search Application: Part 1 [codeproject.com]
- Seekafile Server 1.5 [seekafile.org]

Záver

Ku knižnici DotLucene je dostupná kompletná API dokumentácia vo formáte CHM. Na záver už hádam iba uvedieme tvrdenie produkčného tímu DotLucene: „Existujú tri rýchlosti vyhľadávania: Rýchle, Super rýchle a DotLucene“

2.2.5 The Gnome Data Mine

Opis nástroja

Gnome Data Mine Tools (GDM) je kolekcia nástrojov určených na data – mining. Nie je to teda vyhľadávací nástroj ako napríklad Lucene. GDM je voľne dostupné a je poskytované pod licenciou GNU GPL. Adresa je:

<http://www.togaware.com/datamining/gdatamine/gnome-datamine-tools.tar.gz>

Archív obsahuje konzolové data – mining aplikácie a GUI nadstavbu nad nich. Prostredie je určené pre operačný systém Linux (odporúčaná distribúcia je Debian GNU / Linux). GUI nadstavba využíva jazyk Python a pre svoju funkčnosť vyžaduje desktopové prostredie Gnome.

Ťažiskom GDM sú konzolové aplikácie a tieto sú dostupné aj pre operačný systém Windows. Tie je možné stiahnuť z adries:

<http://fuzzy.cs.uni-magdeburg.de/~borgelt/src/apriori.exe>
<http://fuzzy.cs.uni-magdeburg.de/~borgelt/src/winbayes.zip>
<http://fuzzy.cs.uni-magdeburg.de/~borgelt/src/wintable.zip>
<http://fuzzy.cs.uni-magdeburg.de/~borgelt/src/windtree.zip>

Posledné zdrojové kódy sú z 2. 3. 2004.

Zoznam nástrojov

GDM obsahuje tri hlavné nástroje, tie sú:

- Apriori Association Rules – hľadanie asociačných pravidiel pomocou Apriori algoritmu
- Bayes Classifier – naivné Bayes klasifikovanie
- Decision Trees – vytváranie rozhodovacieho a regresného stromu

Apriori Association Rules

Prvý z opisovaných nástrojov vytvára asociačné pravidlá na základe algoritmu Apriori. Asociačné pravidlo je silný nástroj na hľadanie spojitostí v dátach. Používa sa v prípadoch, kedy na základe doteraz spracovaných dát potrebujeme predpovedať, že či a s akou pravdepodobnosťou sa ďalšie dáta dajú zaradiť do nejakej z množín klasifikovaných dát. Hlavným problémom asociačného pravidla je veľké množstvo možných pravidiel. Už len pri tisícke dát sú milióny možných priradovacích pravidiel. Preto je potrebné použiť efektívny algoritmus, ktorý obmedzí prehľadávaný priestor a prezrie podstatné vzťahy s tým, že tie dôležité nevynechá. Jeden z takých algoritmov je práve algoritmus Apriori.

Príklad

Vstup obsahuje položky oddelené medzerami. Jednotlivé záznamy sú na samostatných riadkoch. Tento príklad uvádza položky (tovar v nákupnom košíku) reprezentované číslami.

```
1 2 3
1 4 5
2 3 4
1 2 3 4
2 3
1 2 4
4 5
1 2 3 4
3 4 5
1 2 3
```

Príkaz spracúvajúci vstupné dáta a vytvárajúci asociačné pravidlá:

```
apriori.exe test1.tab test1.tab.out
```

Výstup je v tvare $X \leftarrow Y_1 Y_2 \dots (P_1\%, P_2\%)$.

Položka X reprezentuje položku, ktorej pravdepodobnosť výskytu v zázname je P_2 v prípade, že záznam obsahuje položky Y_2 . P_1 vyjadruje percentuálny podiel takýchto prípadov vo vstupnej množine.

```
4 <- 5 (30.0, 100.0)
2 <- 1 (60.0, 83.3)
3 <- 2 (70.0, 85.7)
2 <- 3 (70.0, 85.7)
4 <- 5 1 (10.0, 100.0)
4 <- 5 3 (10.0, 100.0)
3 <- 1 2 (50.0, 80.0)
2 <- 1 3 (40.0, 100.0)
2 <- 1 3 4 (20.0, 100.0)
```

Bayes Classifier

Druhým z opisovaných nástrojov je nástroj na klasifikovanie dát do tried na základe naivného Bayesovho klasifikátora.

Príklad

Vstup obsahuje položky oddelené medzerami. Jednotlivé záznamy sú na samostatných riadkoch. Za triedu sa považuje posledný stĺpec vstupu. Jednotlivé stĺpce môžu byť pomenované – mená musia byť prvým riadkom vstupu. Príklad uvádza, aký druh lieku použiť na základe informácií o krvnom tlaku, veku a pohlaví.

Sex	Age	Blood_pressure	Drug
male	20	normal	A
female	73	normal	B
female	37	high	A
male	33	low	B
female	48	high	A
male	29	normal	A
female	52	normal	B

male	42	low	B
male	61	normal	B
female	30	normal	A
female	26	low	B
male	54	high	A

Pred tým, ako je možné vykonať klasifikáciu dát do tried, je potrebné určiť domény jednotlivých vstupov. To sa uskutočňuje samostatným príkazom:

```
dom -a drug.tab drug.dom
```

Výstupom je určenie domény pre každý stĺpec buď vymenovaním alebo (ako aj v tomto prípade) určením štandardného typu (ZZ reprezentuje množinu čísel).

```
/*-----
----
domains
-----
--*/
dom(Sex) = { female, male };
dom(Age) = ZZ;
dom(Blood_pressure) = { high, low, normal };
dom(Drug) = { A, B };
```

Samotné klasifikovanie sa uskutoční spustením príkazu:

```
bci -sa drug.dom drug.tab drug.nbc
```

Výstupná klasifikácia obsahuje absolútnu početnosť jednotlivých tried vo vstupnom súbore. Za ním nasleduje určenie pravdepodobnosti na základe určitého pravidla – napr. aká je pravdepodobnosť, že použitý liek má byť A, keď poznám vek. Pre symbolické parametre je použitá tabuľka výskytu – prípad závislosti od krvného tlaku. Pre numerické parametre je použité normálne rozdelenie pravdepodobnosti v tvare $N(u, \sigma^2)$ [n], kde u je stredná hodnota, σ variancia a n počet pravidiel, na základe ktorých bola pravdepodobnosť vypočítaná.

```
/*-----
----
naive Bayes classifier
-----
--*/
nbc(Drug) = {
  prob(Drug) = {
    A: 6,
    B: 6 };
  prob(Age|Drug) = {
    A: N(36.3333, 161.867) [6],
    B: N(47.8333, 310.967) [6] };
  prob(Blood_pressure|Drug) = {
    A:{ high: 3, low: 0, normal: 3 },
    B:{ high: 0, low: 3, normal: 3 }};
};
```


Decision Trees

Posledným nástrojom je nástroj na vytváranie rozhodovacích stromov zo vstupných dát.

Príklad

Vstup je rovnakého tvaru ako v prípade Bayes klasifikátora:

Sex	Age	Blood_pressure	Drug
male	20	normal	A
female	73	normal	B
female	37	high	A
male	33	low	B
female	48	high	A
male	29	normal	A
female	52	normal	B
male	42	low	B
male	61	normal	B
female	30	normal	A
female	26	low	B
male	54	high	A

Pred tým, ako je možné vytvoriť rozhodovací strom, je potrebné určiť domény jednotlivých vstupov. To sa uskutočňuje samostatným príkazom:

```
dom -a drug.tab drug.dom
```

Výstupom je určenie domény pre každý stĺpec buď vymenovaním alebo (ako aj v tomto príklade) určením štandardného typu (ZZ reprezentuje množinu čísel).

```
/*-----
----
domains
-----
--*/
dom(Sex) = { female, male };
dom(Age) = ZZ;
dom(Blood_pressure) = { high, low, normal };
dom(Drug) = { A, B };
```

Príkaz na vytvorenie rozhodovacieho stromu je:

```
dti -a drug.dom drug.tab drug.dt
```

Výstup programu je strom, ktorý je vetvený na základe pravidiel, ktoré môžu byť vnárané. Pravidlá majú vylepšenú formu príkazu switch ako ho poznáme z jazyka C. Z výsledku programu sa dajú vyčítať informácie o strome. Tento konkrétny rozhodovací strom pracuje s tromi pravidlami, jeho hĺbka je tri a počet uzlov šesť. Bol odvodený zo vstupu, ktorý obsahoval 12 záznamov.

```
/*-----
----
decision tree
```

```

-----
--*/
dtree(Drug) =
{ (Blood_pressure)
  high  :{ A: 3 },
  low   :{ B: 3 },
  normal:{ (Age|41)
            <:{ A: 3 },
            >:{ B: 3 } } };

/*-----
----
number of attributes: 3
tree height          : 3
number of nodes       : 6
number of tuples      : 12
-----
--*/

```

MLC++

MLC++ je knižnica tried C++ určená na učenie sa s učiteľom. Poskytujú sa s ňou aj MLC++ nástroje. Do verzie 1.3.x bola knižnica vyvíjaná Stanfordskou univerzitou. Táto verzia je stále poskytovaná pod hlavičkou SGI. Verzie 2.0 a vyššie obsahujú vylepšenia oproti pôvodnej verzii a sú vyvíjané pod záštitou SGI.

MLC++ poskytuje všeobecné algoritmy učenia sa, ktoré môžu byť využité koncovými používateľmi, analytikmi, profesionálmi alebo na výskumné účely. Hlavným účelom je poskytnúť široké spektrum nástrojov na data – mining, urýchliť vývoj nových algoritmov, zvýšiť spoľahlivosť softvéru, poskytnúť nástroje na porovnávanie a zobraziť informácie vizuálne. S knižnicou sa poskytujú utility, ktoré knižnicu využívajú a je možné ich využiť. Originálne zdrojové kódy sú voľne k dispozícii, upravené a vylepšené zdrojové kódy vyvíjané pod záštitou SGI sú naproti tomu použiteľné iba na výskumné účely.

Adresa MLC++: <http://www.sgi.com/tech/mlc/>

Posledné zdrojové kódy sú z 21. 12. 1997.

Zhodnotenie

MLC++ obsahuje oproti GDM podstatne viac implementovaných algoritmov. Napriek tomu GDM veľmi dobre plní svoju funkciu a zároveň je stále rozširovaný. GDM je dostupný pod licenciou GNU GPL, oproti tomu MLC++ je použiteľný iba na výskumné účely, jeho komerčné využitie je teda otáznne.

Hoci sa nejedná o vyhľadávacie systémy, charakter týchto nástrojov nevylučuje, že by sa mohli použiť v inej časti modelu systému.

3 Špecifikácia požiadaviek

V tejto kapitole definujeme požiadavky na vytváraný informačný systém. Pri ich definovaní vychádzame zo zadania projektu ako aj z požiadaviek prostredia, v ktorom bude výsledný softvér používaný. Požiadavky sme z hľadiska ich charakteru rozdelili na funkcionálne, požiadavky na prevádzku systému a požiadavky z hľadiska ďalšieho vývoja systému. (Tab. 1).

Funkcionálne požiadavky	Požiadavky na prevádzku systému	Požiadavky z hľ. ďalšej implementácie
Vyhľadávanie informácií z rôznych zdrojov – typov dokumentov a zoradovanie podľa priority na základe rôznych kritérií: kľúčové slová príslušnosť k projektu predošlé výbery, vyhľadávania predošlá činnosť používateľa a iné	Užívateľské rozhranie programu – na platforme .NET	Rozšírenie systém o moduly transformácie dokumentov do metamodelu.
	Interaktívna komunikácia s rôznymi textovými editormi (najmä s MS Word)	Prepojenie s archívom dokumentov (MS SourceSafe, CVS, ...)
	Jednoduchosť, minimálny potrebný zásah používateľa	

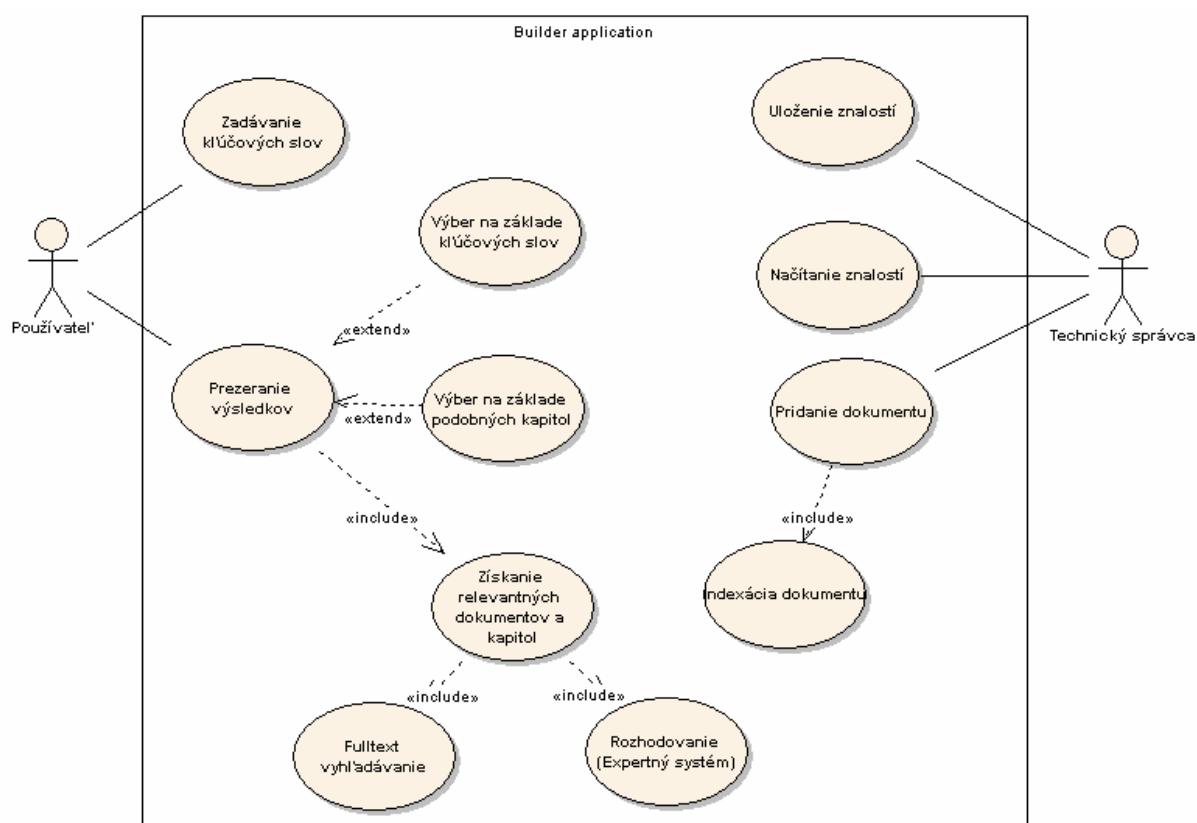
Tab. 2: Funkcionálne a nefunkcionálne požiadavky na systém.

Základnou funkciou navrhovaného systému je uľahčenie práce používateľom systému pri tvorbe rôznych typov dokumentácií. Systém umožní používateľom vyhľadávať v archíve dokumentov na základe zvolených kritérií. Cieľom je odhadnúť, akú kapitolu, resp. akej téme sa ide používateľ venovať. Vyhľadaním podobných dokumentov a ponúknutím relevantných odsekov z archívu, systém ušetrí používateľovi značnú časť práce tým, že ponúkne už vytvorené formulácie viet, odseky, kapitoly atď.

3.1 Prípady použitia

Z predchádzajúcich kapitol si je možné urobiť predstavu o náročnosti a rozsiahlosti problematiky. Vzhľadom na to, že jedným z našich primárnych cieľov je vytvorenie produktu, ktorý bude spĺňať požiadavky spoločnosti Gratex, sme veľkú väčšinu času venovali analýze problémovej oblasti. Náš projekt nestavia na žiadnej predchádzajúcej práci a chceme vytvoriť podmienky pre úspešne pokračovanie iného tímu na nami začatej práci. Prípady použitia je preto vhodné chápať ako veľmi predbežný pohľad na systém, ktoré sa po ujasnení sporných otázok adekvátne rozširujú.

Na obrázku (Obr. 8) je znázornený diagram prípadov použitia, ktorý poskytuje prehľadnú informáciu o poskytovanej funkcionalite vo vzťahu k jednotlivým hráčom.

Obr. 8: Diagram prípadov použitia.

3.1.1 Identifikácia hráčov (používateľov systému)

Neregistrovaný používateľ – používateľ, ktorého identita je v systéme neznáma, nebol ešte v systéme registrovaný a systém ho nepozná. Takýto používateľ nemôže vyhľadávať v znalostiach.

Neprihlásený používateľ – používateľ, ktorý je v systéme registrovaný – systém pozná jeho identitu. Neprihlásený používateľ nemôže v systéme vyhľadávať. Môže sa doň len prihlásiť.

Prihlásený používateľ – používateľ, ktorý je v systéme registrovaný a je v systéme práve prihlásený. Takýto používateľ môže v systéme vyhľadávať. Systém pozná jeho identitu a vie sa podľa toho prispôbiť svoju ďalšiu činnosť.

3.1.2 Prípady použitia

ID	UC 01	
Názov	Zadávanie kľúčových slov	
Popis	Používateľ má záujem využiť počítačovú podporu tvorby dokumentácie	
Priorita	Vysoká	Frekvencia Denné rádovo stovky vyhľadávaní
Vstupná podmienka	Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007	
Výstupná podmienka	Používateľ zadal kľúčové slová pre vyhľadávanie	
Používatelia	Používateľ	
Základná postupnosť	Krok	Činnosť
	1	Používateľ: otvorí rozširujúci modul v aplikácii Microsoft Word 2007
	2	Používateľ: zadá kľúčové slová pre vyhľadávanie
	3	Používateľ: stlačí tlačidlo pre vyhľadávanie
	4	Systém: spracuje kľúčové slová
	5	Systém: vyhľadá súvisiace dokumenty a kapitoly
	6	Systém: ponúkne výsledky fulltext vyhľadávania a odvodzovania expertného systému
Alternatívna postupnosť	Krok	Činnosť
	-	Používateľ: môže kedykoľvek zatvoriť rozhranie systému (postranný panel aplikácie Microsoft Word 2007)

ID	UC 02	
Názov	Prezeranie výsledkov	
Popis	Používateľ chce vidieť výsledky vyhľadávania a prípadne niektoré z výsledkov vložiť do dokumentu	
Priorita	Vysoká	Frekvencia Denne rádovo stovky
Vstupná podmienka	Používateľ zadal kľúčové slová a/alebo predtým vybral kapitoly na základe kľúčových slov. Používateľ má otvorený rozširujúci modul aplikácie Microsoft Word 2007	
Výstupná podmienka	Systém zobrazí výsledky vyhľadávania a/alebo podobné kapitoly	
Používatelia	Používateľ	
Základná postupnosť	Krok	Činnosť
	1	Systém: zobrazí zoznam kapitol, ktoré súvisia so zadanými kľúčovými slovami
	2	Používateľ/Systém: Pri prechode kurzora myši nad skrátaným textom kapitoly, systém zobrazí celý text kapitoly
	3	(Extension Point 1) Používateľ: vyberá si kapitolu, ktorá je pre neho najvhodnejšia
Alternatívna postupnosť	Krok	Činnosť
	-	Používateľ: môže kedykoľvek zatvoriť rozhranie systému (postranný panel aplikácie Microsoft Word 2007). Alebo sa rozhodnúť nevyužiť výsledky vyhľadávania – v takom prípade môže pokračovať s UC 01
	1a	Systém: zobrazí zoznam kapitol, ktoré súvisia s kapitolami, ktoré boli vybrané na základe kľúčových slov

ID	UC 03		
Názov	Uloženie znalostí		
Popis	Uloženie aktuálnych znalostí expertného systému do súboru		
Priorita	Stredná	Frekvencia	Týždenne rádo vo v jednotkách
Vstupná podmienka	Vznikla požiadavka na zálohu aktuálnej bázy znalostí		
Výstupná podmienka	Na serveri sa nachádza súbor so zálohou bázy znalostí		
Používatelia	Technický správca		
Základná postupnosť	Krok	Činnosť	
	1	Používateľ: spustí nástroj pre administráciu	
	2	Používateľ: vyberie možnosť zálohy bázy znalostí do súboru	
	3	Systém: do súboru uloží bázu znalostí	
	4	Používateľ: ukončí nástroj pre administráciu	
Alternatívna postupnosť	Krok	Činnosť	
	-	Používateľ môže kedykoľvek zatvoriť nástroj pre administráciu	

ID	UC 04		
Názov	Načítanie znalostí		
Popis	Načítanie znalostí do expertného systému zo súboru		
Priorita	Nízka	Frekvencia	Raz mesačne
Vstupná podmienka	Vznikla požiadavka na načítanie znalostí zo zálohy alebo z externe pripravenej bázy znalostí.		
Výstupná podmienka	Počítačová podpora tvorby dokumentácie používa bázu znalostí zo súboru		
Používatelia	Technický správca		
Základná postupnosť	Krok	Činnosť	
	1	Používateľ: spustí nástroj pre administráciu	
	2	Používateľ: vyberie možnosť načítania bázy znalostí zo súboru	
	3	Systém: načíta bázu znalostí do expertného systému	
	4	Používateľ: ukončí nástroj pre administráciu	
Alternatívna postupnosť	Krok	Činnosť	
	-	Používateľ môže kedykoľvek zatvoriť nástroj pre administráciu	

ID	UC 05		
Názov	Pridanie dokumentu		
Popis	Používateľ chce pridať dokument do systému pre počítačovú podporu tvorby dokumentácie		
Priorita	stredná	Frekvencia	Rádo vo desiatky mesačne
Vstupná podmienka	Existuje dokument, ktorého niektoré časti by boli použiteľné aj v budúcnosti		
Výstupná podmienka	Dokument vložený do databázy dokumentov		
Používatelia	Používateľ		
Základná postupnosť	Krok	Činnosť	
	1	Používateľ: spustí nástroj pre administráciu	
	2	Používateľ: vyberie možnosť pridania nového dokumentu	
	3	Používateľ: vyberie súbor, ktorý má byť vložený do databázy	
	4	Používateľ: stlačí tlačidlo pre indexáciu dokumentu	
	5	Systém: prevezme dokument od používateľa	
	6	Systém: indexuje dokument, vytvorí metamodel dokumentu	
	7	Systém: vloží dokument a metamodel do databázy dokumentov	

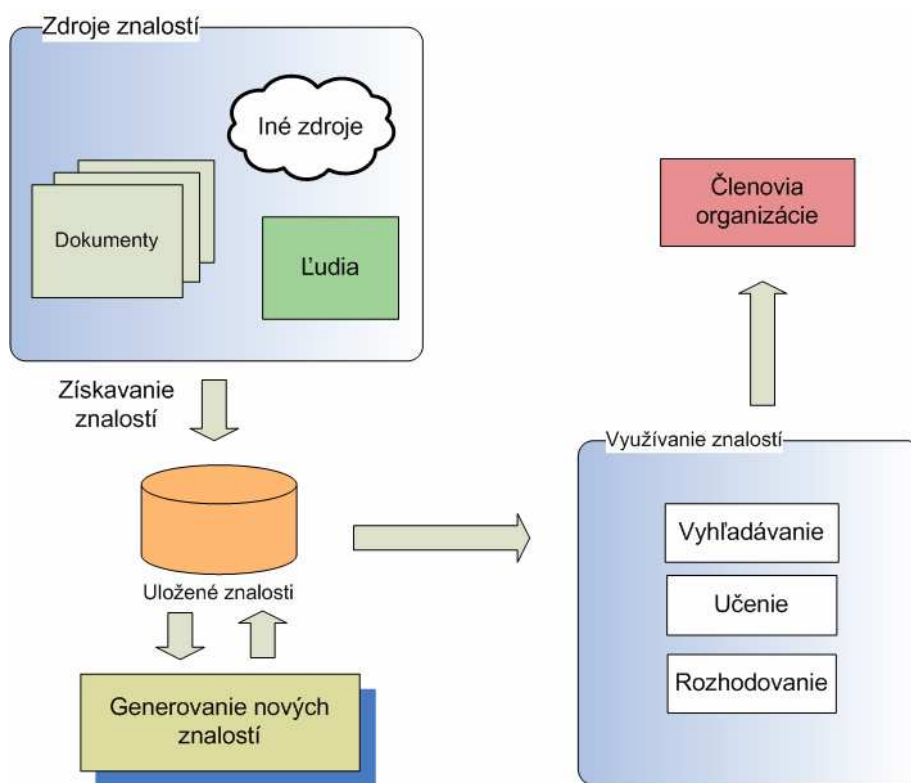
	8	Používateľ: pokračuje krokom 2
Alternatívna postupnosť	Krok	Činnosť
	3a	System: v prípade, že daný typ dokumentu nie je podporovaný, zobrazí hlásenie o chybe
	3b	Používateľ: môže pokračovať krokom 2
	-	Používateľ môže kedykoľvek zatvoriť nástroj pre administráciu

4 Hrubý návrh systému

Predbežné fragmenty návrhu uvedieme v tejto kapitole, pričom dôraz kladieme na konkrétny príklad použitia. Po ujasnení problémových oblastí v priebehu zjemňovania návrhu, bude slúžiť tento príklad ako základ pre vytvorenie scenárov použitia.

4.1 Fázy manažmentu znalostí

Na manažment znalostí sa môžeme pozerieť ako na skupinu procesov znázornených na obrázku (Obr. 9). Náš projekt je orientovaný na tvorbu dokumentácie. Preto primárnym zdrojom znalostí sú vytvorené a v budúcnosti vytvárané dokumenty. Ľudia dodávajú systému dôležitú spätnú väzbu pre budúce zdokonaľovanie produkovaných výsledkov.

Obr. 9: Rozdelenie manažmentu znalostí na skupiny procesov

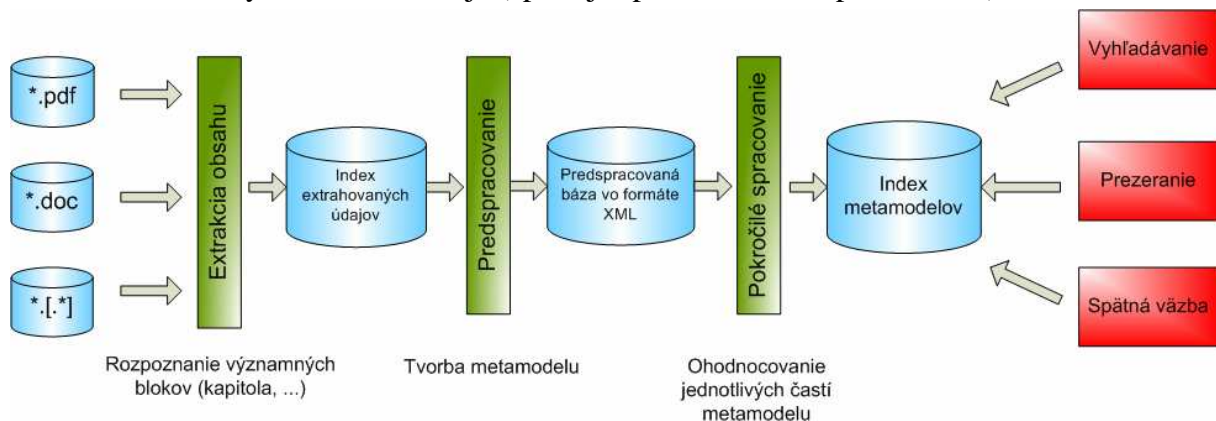
4.2 Vyhľadávanie a metamodel

Celý proces je podporovaný vyhľadávaním v dokumentoch. Každý dokument rešpektuje metamodel, čo môžeme chápať ako súhrn pravidiel – šablónu pre vytváranie dokumentov. Každý dokument pozostáva z blokov, kapitol, resp. odsekov teda má určitú štruktúru, resp. hierarchiu. Použitím rôznych modulov pre rôzne typy dokumentov (doc, pdf, rtf a iné) bude možné tieto bloky v dokumente vyhľadať a reprezentovať ich pomocou metaznačiek vo vytvorenom tzv. metadokumente. O každom takomto bloku sa budú uchovávať metainformácie ako napríklad:

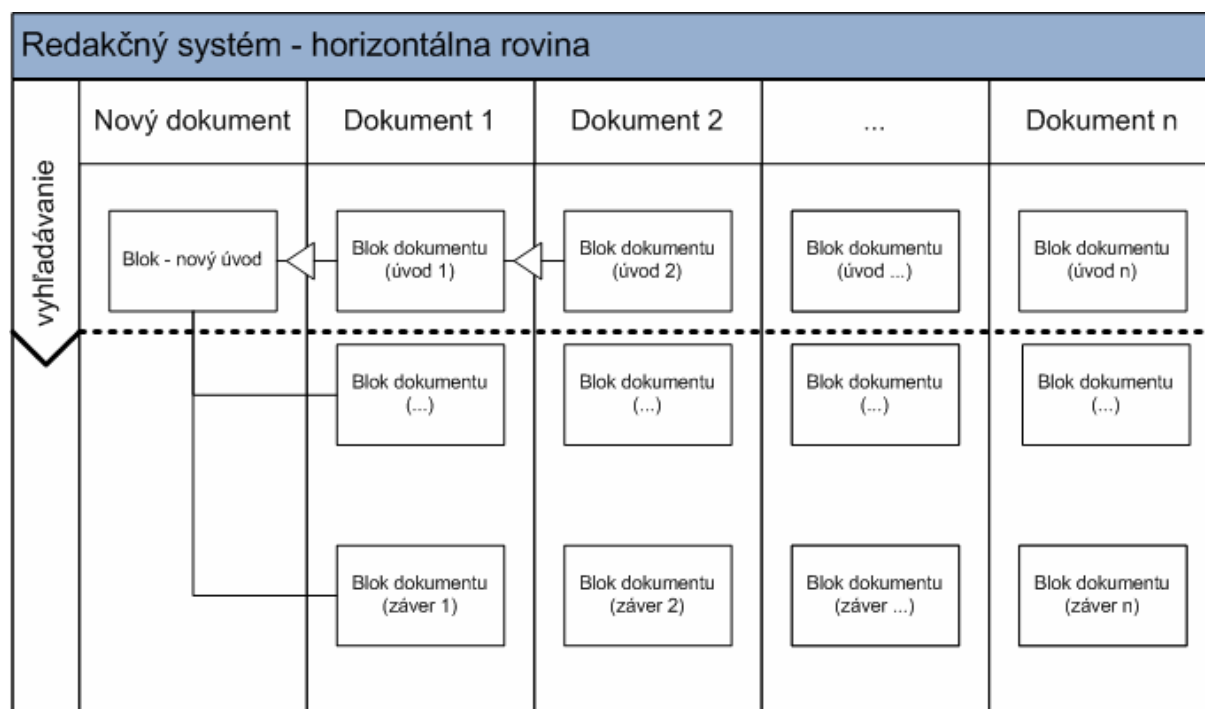
- koľkokrát bol daný blok použitý,
- v akej súvislosti bol použitý (téma dokumentu, odseku),
- akým používateľom bol použitý (rola používateľa v tíme, funkcia),
- s akými kľúčovými slovami bol vyhľadávaný a následne použitý,
- s akými inými odsekmi bol naraz použitý,
- v akom projekte (téma projektu – bezpečnosť, financie, sieťová komunikácia...) sa doposiaľ použil,
- či ho bolo potrebné upravovať a aké percento bolo upravené v novom dokumente oproti pôvodnému zneniu bloku,
- pozícia bloku v rámci dokumentu a budúca pozícia v novom dokumente,
- susedné bloky.

Metainformácie pomôžu určiť prioritu daného bloku pri vyhľadávaní a možno ich získať jednak inferečnými mechanizmami v doposiaľ získaných znalostiach, a jednak pozorovaním činnosti používateľa. Vymenovaný zoznam metainformácií nie je konečný a bude sa na základe získaných skúseností rozširovať. Náš projekt počíta s prácou nad dokumentáciou, ktorá rešpektuje v maximálne možnej miere metamodel. Pre úplnosť uvádzame na obrázku (Obr. 10) aj podporný proces transformácie dokumentácie do metamodelu spolu s procesmi využívania a zlepšovania bázy znalostí. Využívaním indexu metamodelov pre tvorbu dokumentácie sa systém zdokonaľuje (aplikuje spätnú väzbu od používateľa).

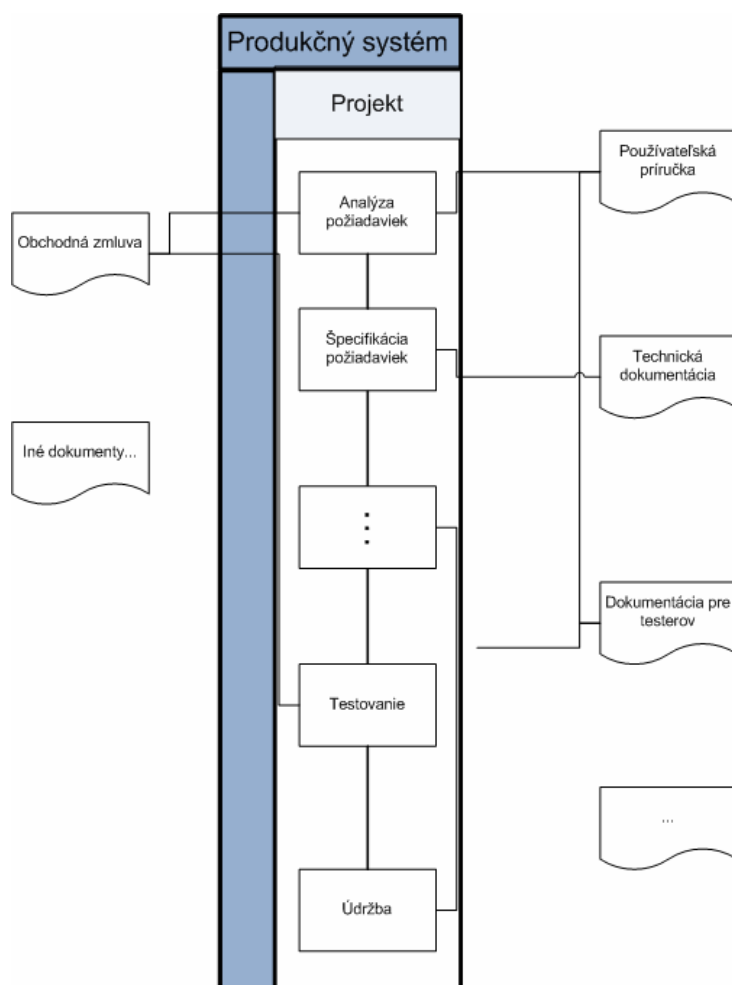

Obr. 10: Proces transformácie dokumentácií do metamodelu

Metainformácie budú tvoriť metadokument. Ten bude zostavený na základe tzv. metamodelu popisujúceho všeobecnú štruktúru konkrétneho metadokumentu. Opisovaný systém je takzvaný redakčný systém – pracuje nad viacerými dokumentmi v horizontálnej rovine (Obr. 11). No nad týmto metamodelom s podobnými metainformáciami je možné vytvoriť aj iný typ systému – napr. produkčný systém, ktorý bude v rámci jedného projektu ponúkať rôzne pohľady naň (Obr. 12). Navrhovaný systém by mal byť teda rozšíriteľný a využiteľný aj v inej oblasti.

Obr. 11: Redakčný systém – vyhľadávanie v archíve dokumentov

Obr. 12: Produkčný systém – generovanie dokumentov na základe projektu. (príklad iného možného použitia metamodelu)

4.3 Príklad fungovania navrhovaného systému

Fungovanie systému popíšeme na príklade práce zo systémom ktorého databáza známych dokumentov obsahuje len dva dokumenty: technickú dokumentáciu systému Alfa a používateľskú dokumentáciu systému Beta. Dokumenty sú v databáze známych dokumentov uchovávané v štruktúrovanom formáte. Telo každého dokumentu obsahuje názov dokumentu, typ dokumentu a konečne postupnosť kapitol aj s ich telom. Práve štruktúrovanosť uchovávaných dokumentov uľahčuje analýzu ich jednotlivých častí (kapitol) dokumentu.

V našom príklade budeme analyzovať kapitolu úvod, preto v opise tiel dokumentov od ostatných kapitol abstrahujeme. Nasleduje popis dokumentov, ktoré tvoria databázu známych dokumentov.

Dokument k systému Alfa

Názov:

Technická dokumentácia systému Alfa

Typ:

Technická dokumentácia

Úvod:

Predkladaný dokument obsahuje technickú dokumentáciu systému Alfa, ktorý vytvára back-endové riešenie systému Izmund, slúžiaceho na konsolidáciu bankových platieb.

[Nasledujú ďalšie kapitoly dokumentu]

Dokument k systému Beta

Názov:

Používateľská dokumentácia systému Beta

Typ:

Používateľská dokumentácia

Úvod:

Dokument opisuje hlavné možnosti použitia systému Beta, ktorý je vnútrofiremným knowledge base systémom. V ďalších kapitolách je popísaný krok po kroku postup, ktorý slúži používateľovi aplikácie ako návod na použitie systému Beta.

[Nasledujú ďalšie kapitoly dokumentu]

Popis práce zo systémom

Vstupná podmienka:

Báza znalostí znalostného systému obsahuje základné doposiaľ neupravené poznatky, čo znamená že systém do tejto chvíle nebol používaný.

Použitie systému:

- Predpokladajme že používateľ zvolí vytvorenie nového dokumentu a ako typ dokumentu zvolí technickú dokumentáciu.
- Používateľ zvolí písanie kapitoly Úvod a napíše: „dokument knowledge base návod“. Systém počas písania používateľa automaticky prehľadáva databázu známych dokumentov a snaží sa nájsť dokumenty, ktorých kapitola úvod bude používateľovi najviac vyhovovať.
- Systém spustí ohodnocovanie príslušných kapitol dokumentov obsiahnutých v báze znalostí. Ohodnocovanie sa deje v dvoch fázach. Najskôr ohodnotí kapitoly všetkých dokumentov vyhľadávací systém. Čím viac kľúčových slov zadaných používateľom kapitola má, tým väčšie hodnotenie dostane. Dokumenty ktorých kapitoly majú najlepšie hodnotenie sú hodnotené znalostným systémom. Tento posudzuje rôzne aspekty dokumentov a podľa nich im prideluje hodnotenia. Dokumenty sú používateľovi predkladané v poradí podľa súčtu oboch hodnotení, kedy dokumentu s najväčším hodnotením je používateľovi najviac odporúčaný.
- V našom prípade vyhľadávací systém ohodnotí lepšie dokument systému Beta, lebo sa v jeho kapitole Úvod nachádza viac kľúčových slov. Dokument o systéme Alfa zaradí vyhľadávací systém na druhé miesto.
- V ďalšom kroku dokumenty ohodnotí znalostný systém. Tento zohľadní fakt, že typ dokumentu, ktorý píše používateľ, je rovnaký ako typ dokumentu o systéme Alfa. Zvýši preto hodnotenie dokumentu o systéme alfa.
- Hodnotenia dokumentu o systéme Alfa je však aj po zvýšení stále menšie ako hodnotenie dokumentu o systéme Beta a v zozname odporúčaných dokumentov je na prvom mieste prezentovaný opis systému Beta. Pri popise vlastností dokumentácie systému Alfa je však zahrnutý fakt, že má rovnaký typ ako vytváraný dokument a je ponúknutá možnosť práve kvôli tejto skutočnosti použiť časť Úvod s opisu systému Alfa.
- Ak je táto možnosť používateľom zvolená, systém v báze znalostí zvýši mieru ohodnocovania dokumentov na základe ich typov.

Pri ďalšom použití systému bude znalostný systém vo vyššej miere ohodnocovať dokumenty ktoré majú rovnaký typ ako vytváraný dokument.

Ak by sa vyššie opísaný postup zopakoval opäť dokument systému Alfa by mal finálne lepšie ohodnotenie než pri prvom použití systému. Toto však neznamená že by mal už pri druhom použití lepšie ohodnotenie než opis systému Beta (miera učenia závisí na koeficiente rýchlosti učenia systému, ktorý bude stanovený pri doladovaní). Je však zaručené, že pri dostatočnom počte opakovania opísaného postupu bude dokument Alfa zaradovaný na prvé miesto v rebríčku odporúčaných dokumentov a to aj navzdory faktu, že vo svojom tele obsahuje menej kľúčových slov zadaných používateľom než systém Beta.

Opísaný učiaci proces sa zakladá na myšlienke zvyšovania relevantnosti tých súvislostí, pre ktoré sa používatelia pri výbere dokumentu rozhodujú. Tento algoritmus učenia

bude aplikovaný na všetky súvislosti, ktoré bude znalostný systém pri posudzovaní relevantnosti kapitoly dokumentu zvažovať.

Ďalšie požiadavky:

Systém dokáže vyhľadávať v dokumentoch v dokumentoch vo vlastnom metaformáte. Táto funkcionality bude ďalej rozširiteľná pomocou modulov na možnosť vyhľadávania vo formátoch .doc, .pdf a iných.

Systém bude samostatnou aplikáciou, ktorá bude v budúcnosti prepojitelná s GKO – (Gratex Knowledge Office).

Ďalej sa dôraz kladie aj na jednoduchosť užívateľského rozhrania. Celý proces by mal vyžadovať len minimum interakcie s používateľom, ale zistiť a naučiť sa z nej maximum. Systém by mal vedieť vyhľadávať v archívoch rôznych typov ako napr. MS SourceSafe resp. CVS. Navrhnutý softvér (užívateľské rozhranie) bude implementovaný na platforme .NET.

5 Prototyp riešenia

Táto časť dokumentácie obsahuje opis prototypu navrhovaného riešenia. Obsahom jednotlivých kapitol je architektúra prototypu, opis funkcionality systému a opis jednotlivých modulov systému.

5.1 Architektúra prototypu

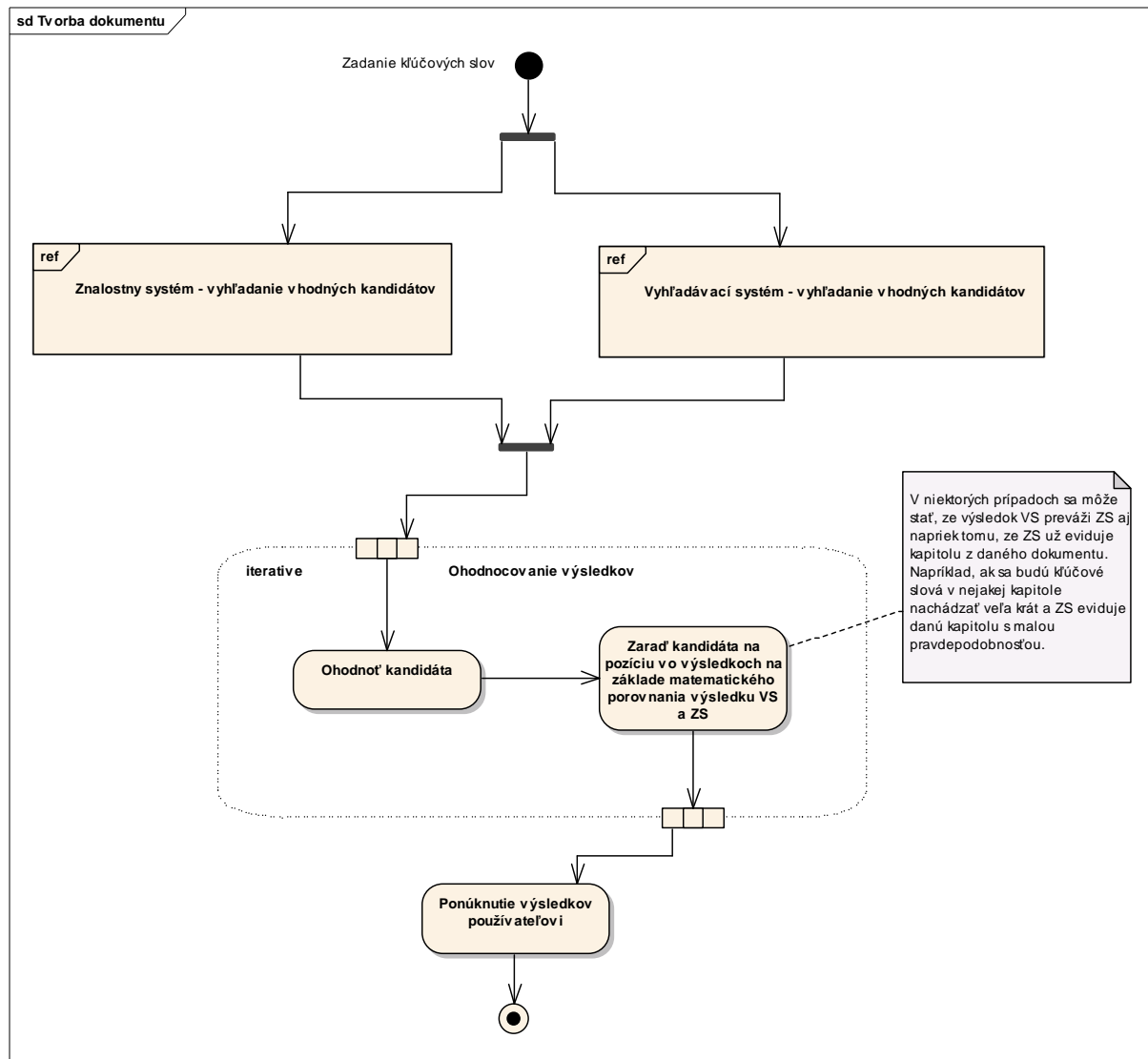
Požadovaná funkčnosť aplikácie sa z podstaty problému delí na dva moduly – vyhľadávací systém (VS) a znalostný systém (ZS). Úlohou vyhľadávacieho systému je hľadať výskyt kľúčových slov v dokumentoch, ktoré používateľ podsunie systému. Nájdene dokumenty sú následne ponúknuté používateľovi ako jedna z možností, ktoré môže použiť pri tvorbe nového dokumentu. Úlohou znalostného systému je na základe doteraz vytvorených dokumentov a použitých kľúčových slov uprednostniť také dokumenty, ktoré s novo vytváraným dokumentom súvisia alebo už boli pri vytváraní dokumentov použité. Súvislosť sa určuje na základe relevancie použitých kľúčových slov.

Tieto dva moduly medzi sebou komunikujú pomocou presne špecifikovaného rozhrania.

5.2 Funkcionalita

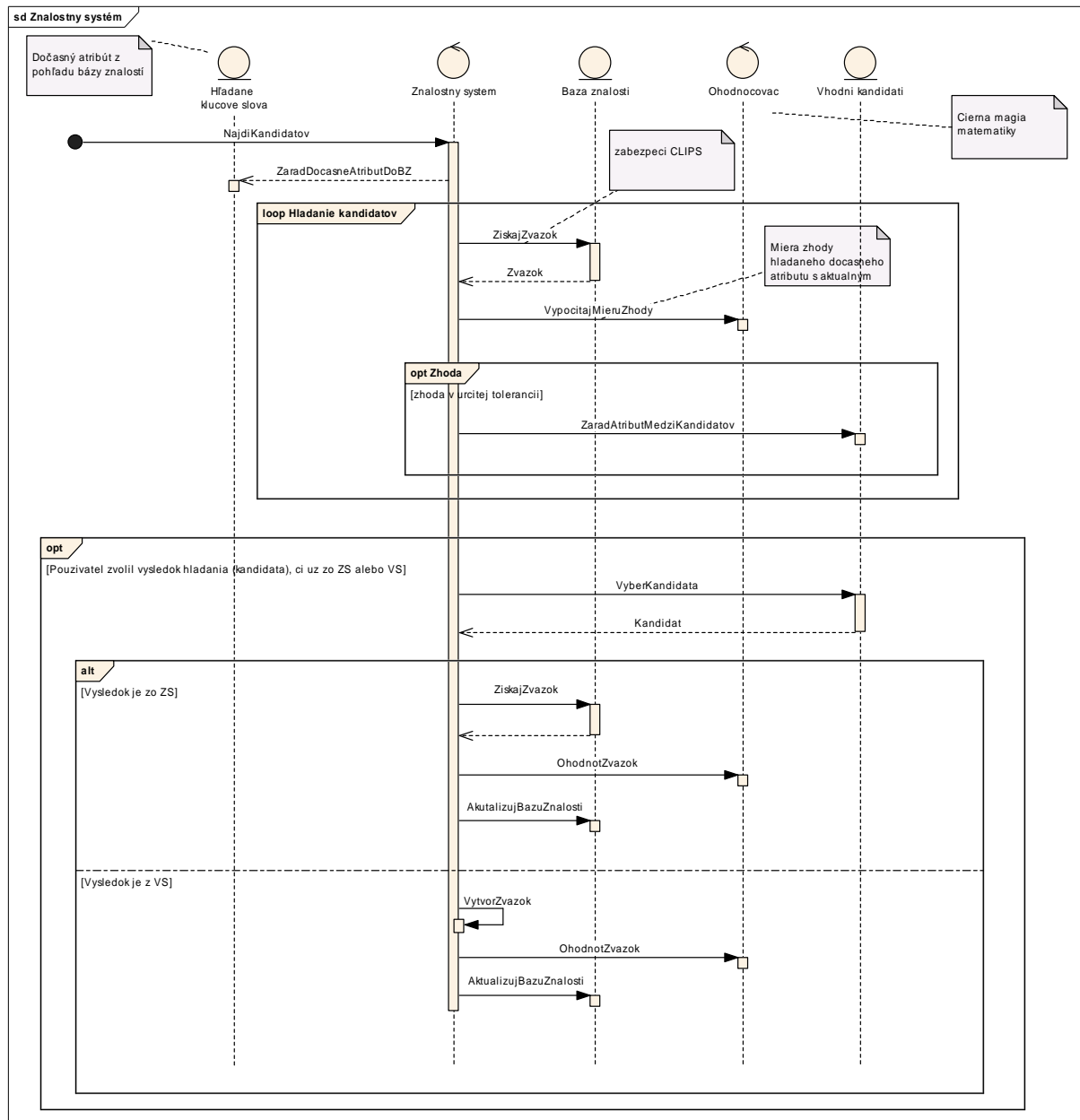
Po prvom spustení aplikácie používateľ vyberie adresár na indexovanie. VS systém vytvorí indexy súborov a číselník, v ktorom bude každému zindexovanému súboru priradený unikátny primárny kľúč, pod ktorým bude súbor známy ZS.

Pri používaní systému zadá používateľ zoznam kľúčových slov, podľa ktorých chce vyhľadávať a spustí vyhľadávanie (Obr. 13). Aplikácia zavolá VS aj ZS s požiadavkou na dodanie zoznamu súborov, ktoré vyhovujú kľúčovým slovám zadaných používateľom. Nájdene dokumenty sa zobrazia používateľovi.

Obr. 13: Vyhľadanie a ohodnotenie dokumentov pred ponúknutím používateľovi

Používateľ si vyberie dokumentu z ponúkaných možností a systém jeho výber zaznamená. V prípade, že dokument bol vybratý VS, znamená to, že o dokumente ešte nie je žiadny záznam v ZS (Obr. 14). V báze znalostí sa vytvorí nový fakt reprezentujúci pridanie informácie o výbere dokumentu pri konkrétnych kľúčových slovách. V prípade, že dokument bol vybratý ZS, v báze znalostí existuje záznam o použití tohto dokumentu. ZS v tomto prípade zvýši počet výberov dokumentu pri konkrétnych kľúčových slovách.

Obr. 14: Proces hľadania dokumentu, jeho výberu a zaznamenania v báze znalostí ZS

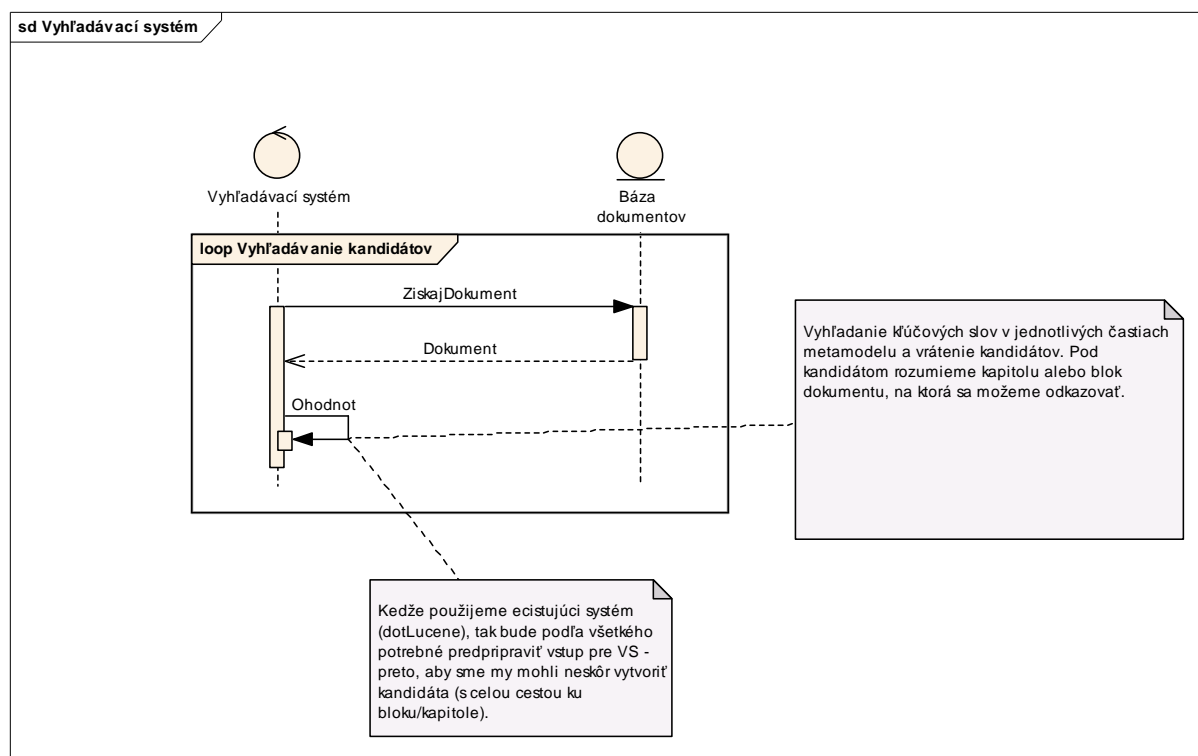
5.3 Moduly

Vyhľadávací systém použitý v prototypu je Lucene. Použitým znalostným systémom je CLIPS.

Lucene

Vyhľadávací systém na základe zadaných kľúčových slov prehľadá bázu dokumentov, tie ohodnotení na základe splnenia kritéria vyhľadania a takto ohodnotený zoznam dokumentov vráti (Obr. 15).

Obr. 15: Výber kandidátov dokumentov vyhľadávacím systémom

CLIPS

Implementácia kľúčových slov

Zoznam kľúčových slov, ktoré používateľ zadáva nazývame zväzok. Zväzky sú v CLIPSe reprezentované znalosťami.

Atribút	Opis
Keys	pole so zoznamom kľúčov tvoriacich zväzok
DocumentElements	zoznam dokumentov, ktoré boli použité s týmto zväzkom
DocumentElementsCount	zoznam početností, s ktorou boli dokumenty použité s týmto zväzkom

Tab. 3: Štruktúra faktu zväzok

Atribút DocumentElementsCount[i] hovorí o tom, koľkokrát bol dokument DocumentElements[i] použitý.

5.4 Výpočet relevancie zväzkov

Na posúdenie relevancie zväzku s kľúčovými slovami (nový zväzok), ktoré zadal používateľ, sa používa funkcia FeatureRelevance.

Majme zväzky X a Y s počtom kľúčových slov $|X|$ a $|Y|$. Nech jednotlivé kľúčové slová X_i

zväzku X sú prvkami množiny $X = \left\{ \bigcup_i X_i \right\}$. Podobne pre $Y = \left\{ \bigcup_i Y_i \right\}$.

Potom zhoda zväzkov FeatureRelevance (X, Y) sa určí na základe vzťahu:

$$\text{FeatureRelevance}(X, Y) = \frac{|X \cap Y|}{\max(|X|, |Y|)}$$

Zhoda zväzkov nadobúda hodnoty z intervalu $<0, 1>$, pričom hodnota 0 znamená, že zväzky nemajú spoločné žiadne kľúčové slová a hodnota 1 znamená, že zväzky majú spoločné všetky kľúčové slová.

Vzťah na výpočet zhody neuvažuje s existenciou synonym, kedy zväzky nemusia mať žiadne spoločné kľúčové slová a napriek tomu ich zhoda nie je nulová.

5.5 Výpočet relevancie dokumentu

Pri posudzovaní dokumentov sa posúdi relevancia všetkých zväzkov a pre tie, ktoré budú mať nenulovú relevanciu sa vypočíta relevancia všetkých dokumentov doteraz použitých v posudzovanom zväzku. Relevancia dokumentu sa vypočíta ako:

$$\text{relevancia\_dokumentu} = \log(n+1) * \text{relevancia\_zväzku} \div 10$$

n – početnosť použitia dokumentu v súvislosti so zväzkom.

Hodnota relevancie dokumentu sa pripočíta ku doterajšej hodnote uchováanej vo fakte Document-relevance.

Atribút	Opis
Document-index	index súboru získaný z VS
Relevance	relevancia dokumentu ku kľúčovému slovu

Tab. 4: Štruktúra faktu Document-relevance

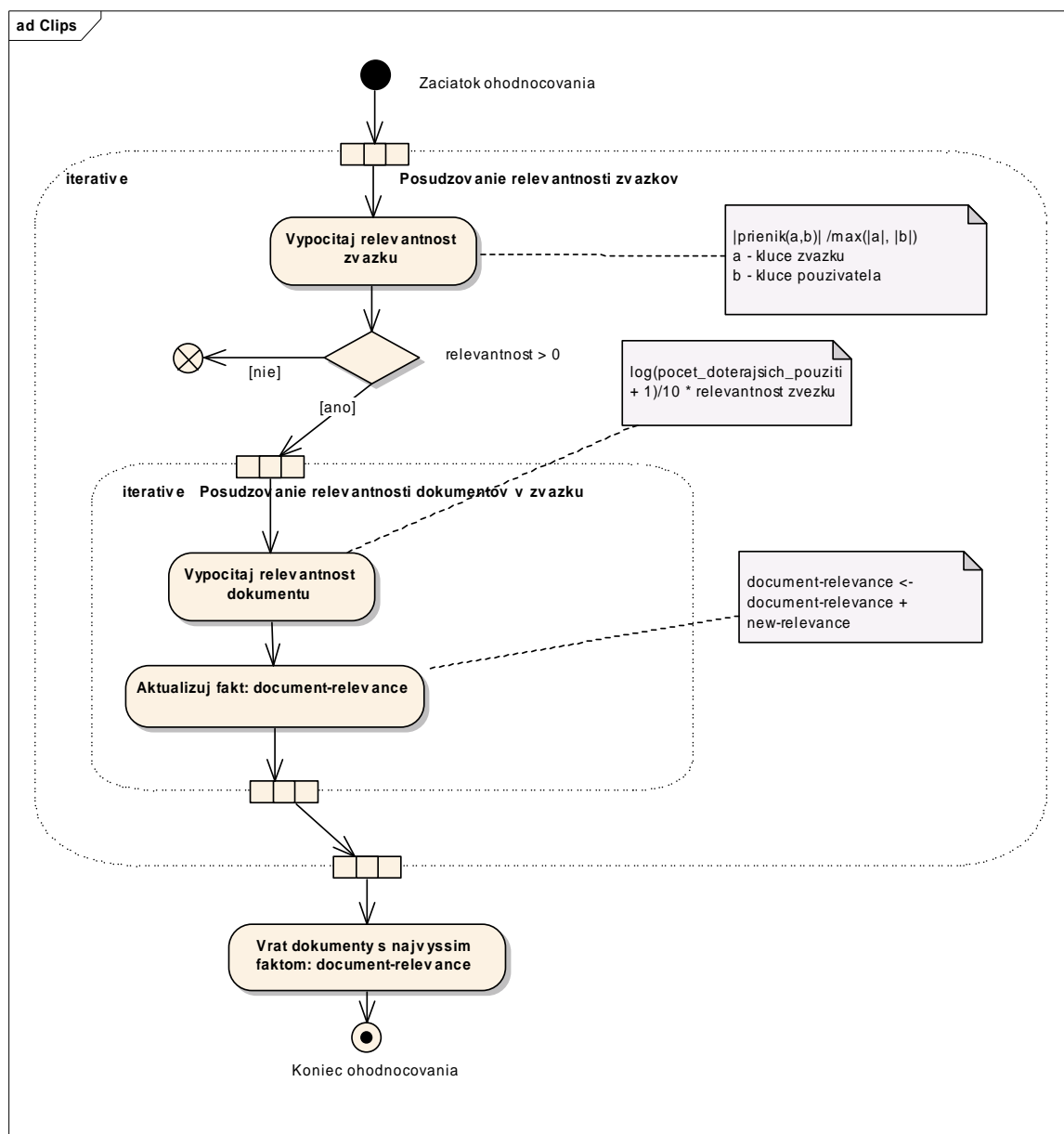
Vo faktoch Document-relevance sa uchováva dočasná informácia o vhodnosti dokumentov pre konkrétnu kombináciu kľúčových slov. Fakty Document-relevance sa neuchovávajú v báze znalostí (sú použité len ako lokálne fakty pri každom vyhľadávaní).

Dokumenty vo faktoch Document-relevance s najväčšou relevanciou sa vyberú a prehlásia za najvhodnejšie dokumenty.

Pri učení sa zvýši početnosť použitého dokumentu vo všetkých zväzkoch, ktoré majú nenulovú relevanciu s kľúčovými slovami.

5.6 Ohodnocovanie systémom Clips

Na nasledujúcom obrázku je formou aktivity diagramu znázornený vyššie opísaný postup ohodnocovania zväzkov a dokumentov (Obr. 16).

Obr. 16: Ohodnocovanie systémom Clips

6 Návrh riešenia a implementácia

V tejto kapitole sú detailnejšie popísané jednotlivé spôsoby návrhu a implementácie finálneho riešenia, ktoré sme založili na vrstvovej architektúre, kde klient komunikuje so serverom pomocou webových služieb. Začneme od najnižšej vrstvy po najvyššiu. Pri každej komponente systému sa zároveň nachádza jej aktualizovaná a zjemnená špecifikácia.

6.1 Databázová vrstva

Databázová vrstva (ďalej DB vrstva) zabezpečuje uloženie a prístup ku dokumentom používaných naším systémom. Táto vrstva je najnižšia, nevyužíva služby žiadnej vrstvy nášho systému. Naproti tomu poskytuje služby vrstve vyššej, ktorá je „Data management layer“.

6.1.1 Špecifikácia

Funkcionálne požiadavky

Základnou úlohou DB vrstvy je uloženie dát, v našom prípade dokumentov, v centrálnom úložišti, v našom prípade databázový server. Ďalšou funkciou je poskytnutie týchto dokumentov.

Funkcie:

- uloženie dokumentov v úložišti
- prístup ku dokumentom v úložišti

Nefunkcionálne požiadavky

Ako úložisko bude použitý databázový server MS SQL Server 2005 Express Edition. DB vrstva bude implementovaná (podobne ako aj iné vrstvy) v jazyku C# na platforme .NET Framework verzie 2.

6.1.2 Návrh

Hlavnou úlohou je ukladanie dokumentov v úložišti. Tie sa budú ukladať ako binárne súbory, t.j. neprihliada sa na obsah súboru a je na vyššej vrstve, aby si na základe či už mena alebo samotného obsahu určila jeho typ a náležite ho spracovala. Informácie o súbore udržiavané v úložišti budú:

- identifikátor súboru
- meno súboru (meno súboru zadané pri ukladaní do úložiska)
- obsah súboru
- metadáta opisujúce súbor
- hash jednoznačne identifikujúci súbor

Identifikátor slúži na prístup ku súboru, ktorý je už uložený v úložišti. Meno súboru je meno súboru na jeho textovú identifikáciu. Obsah súboru sú binárne dáta. DB vrstva samotná meno a obsah súboru nevyužíva. Metadáta je dokument vo forme XML. Hash je 32-znakov dlhý reťazec.

6.1.3 Poskytované služby

DB vrstva poskytuje služby, ktoré dokument do úložiska pridávajú alebo spätne získavajú. Vrstva neumožňuje zmazanie súboru, ktorý už bol uložený. Jedinou možnosťou, ako dokument zmazať, je prísť priamo ku úložisku a zmazať ho manuálne.

Upozornenie: Na súbor je zväčša naviazaná vyššia vrstva. Ručné zmazanie súboru môže spôsobiť nekonzistenciu dát vyššej vrstvy!

Pridanie dokumentu

Rozhranie poskytované touto vrstvou umožňuje pridanie dokumentu pomocou zadania jeho mena a DB vrstva samostatne tento dokument načíta a uloží do úložiska. V prípade úspešného uloženia vráti identifikátor dokumentu, inak vyhodí výnimku opisujúcu chybu. Táto služba umožňuje načítanie súboru iba zo súborového systému. Načítanie obsahu dokumentu môže uskutočniť aj vyššia vrstva, napr. pri prenose cez HTTP. V tom prípade DB vrstva poskytuje službu, ktorá prijíma obsah súboru, meno, ktoré sa použije a metadáta. Rovnako ako predchádzajúca služba vracia identifikátor dokumentu v prípade úspešného uloženia, inak vyhadzuje výnimku opisujúcu chybu.

Poznámka: Meno dokumentu uloženého v úložisku nemusí byť menom súboru, pod ktorým bol dokument uložený pred pridaním do úložiska.

Získanie ID dokumentu

Táto funkcia umožňuje získanie ID prislúchajúceho ku dokumentu podľa hashu. V prípade, že dokument s daným hashom existuje, služba vracia ID dokumentu uloženého v db, inak vyhodí výnimku opisujúcu chybový stav.

Zistenie mena dokumentu

Po uložení dokumentu v úložisku je možné zistiť jeho meno. Na to slúži príslušná funkcia. Prijíma jediný parameter, a to identifikátor dokumentu a vracia jeho meno. V prípade, že dokument s daným identifikátorom neexistuje, služba vyhadzuje výnimku opisujúcu chybu.

Získanie dokumentu

Rozhranie poskytuje jednu službu na získanie obsahu súboru. Táto prijíma identifikátor dokumentu v úložisku. V prípade, že dokument s daným identifikátorom existuje, služba vracia obsah dokumentu. V prípade, že dokument s daným identifikátorom neexistuje, služba vyhadzuje výnimku opisujúcu chybu.

Získanie metadát

Rozhranie poskytuje službu na získanie metadát prislúchajúcich ku dokumentu. Služba prijíma identifikátor dokumentu v úložisti. V prípade, že dokument s daným identifikátorom existuje, služba vracia metadáta dokumentu. V prípade, že dokument s daným identifikátorom neexistuje, služba vyhadzuje výnimku opisujúcu chybu.

Získanie hashu

Táto funkcia umožňuje získanie hashu prislúchajúceho ku dokumentu. Služba prijíma identifikátor dokumentu v úložisti. V prípade, že dokument s daným identifikátorom existuje, služba vracia hash dokumentu uložený v db, inak vyhodí výnimku opisujúcu chybový stav.

6.1.4 Funkcie rozhrania vrstvy

Rozhranie `IDBAccess` určuje signatúru funkcií na prácu s touto vrstvou.

```
DocumentID InsertDocumentFromFile(String name, String file, XmlDocument metadata, byte[] hash);
```

Vstup: Meno súboru, pod ktorým sa súbor uloží v databáze, meno súboru, ktorý sa načíta zo súborového systému, metadáta dokumentu vo forme XML a hash.

Výstup: Identifikátor dokumentu alebo vyhodenie výnimky, pokiaľ došlo ku chybe.

Výnimky: `DBLayerException`.

```
DocumentID InsertDocument(String name, byte[] body, XmlDocument metadata, byte[] hash);
```

Vstup: Meno, pod ktorým bude dokument uložený, jeho telo vo forme reťazca bajtov, metadáta dokumentu vo forme XML a hash.

Výstup: Identifikátor dokumentu alebo vyhodenie výnimky, pokiaľ došlo ku chybe.

Výnimky: `DBLayerException`

```
String GetDocumentIDByHash(byte[] hash);
```

Vstup: Hash dokumentu.

Výstup: ID prislúchajúce k hashu alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

```
String GetDocumentName(DocumentID ID);
```

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Meno prislúchajúce k identifikátoru alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

```
byte[] GetDocumentBody(DocumentID ID);
```

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Telo dokumentu prislúchajúce k identifikátoru alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

```
byte[] GetDocumentMetadata(DocumentID ID);
```

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Metadáta dokumentu prislúchajúce k identifikátoru alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

```
byte[] GetDocumentMetadata(DocumentID ID);
```

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Metadáta dokumentu prislúchajúce k identifikátoru alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

```
byte[] GetDocumentHash(DocumentID ID);
```

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Hash dokumentu prislúchajúci k identifikátoru alebo vyhodenie výnimky.

Výnimky: `DBLayerException`

6.1.5 Implementácia a testovanie

Trieda `DBAccess` implementuje rozhranie `IDBAccess`. Reprezentuje fasádu nad funkčnosťou DB vrstvy. Samotná funkcionálna je implementovaná v triede `DBObject`. Na získavanie prístupu do databázy sa využíva trieda `DBFactory` (Obr. 17).

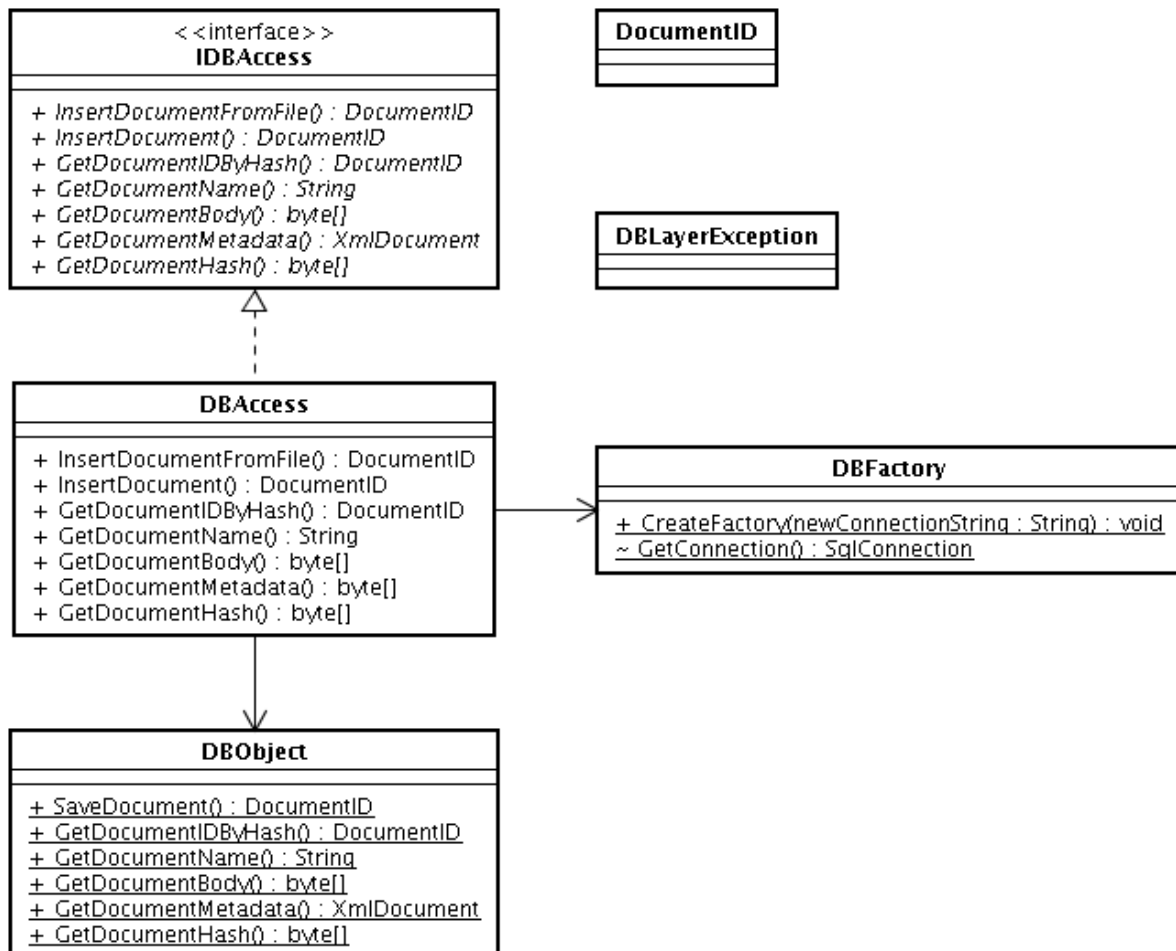
Pri práci so súbormi sa využíva trieda `DocumentID`, ktorá zapuzdruje identifikáciu dokumentu v rámci vrstvy. Chybové stavy vznikajúce na tejto vrstve sú obalené do výnimky `DBLayerException`.

Testovanie

Na otestovanie funkčnosti vrstvy sú implementované testy v triede `DBLayerTest`. Využívajú testovací framework `Nunit` na zapadnutie do celkovej koncepcie testovania.

Databáza

Gro funkcionality práce s databázou je implementované v triede DBObject. Táto vytvára a spúšťa query nad DB. Query sú volania uložených procedúr databázového server MS SQL Server 2005 Express Edition.

Obr. 17: Class diagram databázovej vrstvy

6.2 Vrstva poskytovania dát

Vrstva poskytovania dát (data provider layer - DPL) má na starosti správu všetkých dát prenášaných v našom systéme. Obsahuje rozhranie pre vytváranie parsovacích modulov ktoré využíva na rozloženie dokumentov, ktoré sa do systému pridávajú do XML formátu vo forme metamodelu dokumentu () ktorý sa ďalej spracúva indexuje a ukadá pomocou databázovej vrstvy do databázy.

6.2.1 Špecifikácia

Funkcionálne požiadavky

Základnou úlohou DPL je spracovanie dát z poskytnutých dokumentov, indexácia týchto dát a schopnosť vyhľadávať v týchto dátach pomocou kľúčových slov.

Funkcie:

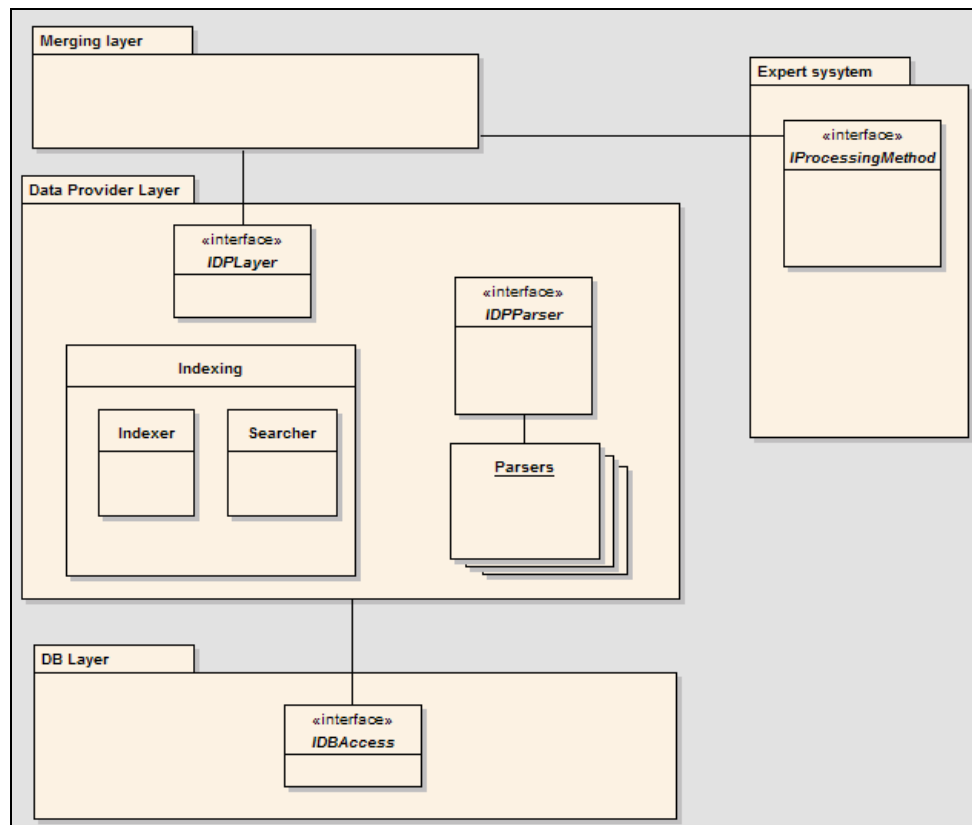
- Vytvorenie XML obsahujúceho dáta z poskytnutého dokumentu.
- Zaindexovanie dokumentu na základe poskytnutého XML súboru daného dokumentu.
- Vyhľadávanie v zaindexovaných dokumentoch a ich kapitolytolách na základe kľúčových slov.
- Správa dát vyskytujúcich sa v systéme a ich poskytovanie ostatným vrstvám.

Nefunkcionálne požiadavky

Implementácia tejto vrstvy bude, podobne ako v celom projekte, v jazyku C# v platforme .NET verzia 2.0. Použitie parsovacieho modulu pre súbory typu .doc a .docx si vyžaduje inštaláciu programu MS Word 2007 na serverovom počítači.

6.2.2 Návrh

Vrstva poskytovania dát obsahuje dva hlavné komponenty. Sú to parsovacie moduly, ktoré poskytujú analýzu dát (kapitol a textu) z vybratých súborov. Druhým z hlavných komponentov je modul vytvorený nad dynamickou knižnicou voľného indexovacieho nástroja Lucene.net. Tento má na starosti indexovanie získaných dát a možnosť vyhľadávania nad týmto indexom podľa kľúčových slov. ďalej vrstva zabezpečuje manažment dát v rámci zvyšných vrstiev systému. Schematický náčrt komponentov DPL a jej prepojenia s okolím je na obrázku (Obr. 18)

Obr. 18: Štruktúra vrstvy pre poskytovanie dát

Bližšie si popíšeme jednotlivé časti.

6.2.3 Moduly pre parsovanie dokumentov

DPL vrstva obsahuje modely, ktoré slúžia na vyextrahovanie dát z dokumentov rôznych formátov a ich rozdelenie na kapitoly. Výstupom je potom obsah dokumentu v XML formáte, ktorý má štruktúru metamodelu dokumentu (Obr. 19). Pre pridávanie parsovacích modulov je v kóde vytvorené rozhranie IDPParser.cs z ktoré musí každý parsovací modul zdediť. Pridanie nového modulu sa potom uskutoční v konštruktoze triedy DPLayer Metódy rozhrania IDPParser sú.

```
string ParseDocumentToXml(string documentPath);
```

Vstup: Cesta k súboru ktorý chceme parsovať.

Výstup: XML metamodel daného súboru v tvare reťazca.

```
string ParseDocumentToXml(byte[] documentData, string documentName);
```

Vstup: Obsah súboru v poli bytov a meno súboru.

Výstup: XML metamodel daného súboru v tvare reťazca.

```
bool IsDocumentTypeCorrect(string documentPath);
```

Vstup: Cesta k požadovanému dokumentu.

Výstup: Pravda v prípade ak parser podporuje parsovanie tohto typu dokumentu, nepravda inak.

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-16" ?>
<metamodel>
  <section name="Introduction" sectionID="0">
    <source>On the present, almost every developed company has an
  </section>
  <section name="Knowledge management" sectionID="1">
    <source>It is difficult to exactly say what knowledge manageme
  </section>
  <section name="Components" sectionID="2">
    <source>of solution design As we mentioned in the previous cha
  </section>
  <section name="System design" sectionID="3">
    <source>In the design we started from the specification of the
  </section>
  <section name="Working principle" sectionID="4">
    <source>As mentioned, system should offer complex possibilitie
  </section>
  <section name="Future improvements" sectionID="5">
    <source>Considering the complexity of the problem, there are s
  </section>
  <section name="Conclusion" sectionID="6">
    <source>The proposed system and design brings to the problem a
  </section>
  <section name="References" sectionID="7">|
    <source>DAVENPORT, T.H., PRUSAK, L.: 1998. Working Knowledge -
  </section>
</metamodel>
```

Obr. 19: Formát XML metamodelu dokumentu

V súčasnosti je vytvorený jeden parsovací modul, ktorý dokáže analyzovať súbory typu .doc a .docx. Je vytvorený na základe volania metód menného priestoru Microsoft.Office.Interop a využíva pre svoju činnosť aplikáciu MS Word 2007. Preto je pre používanie systému potrebné, aby bola táto aplikácia dostupná na počítači tvoriacom server našej aplikácie.

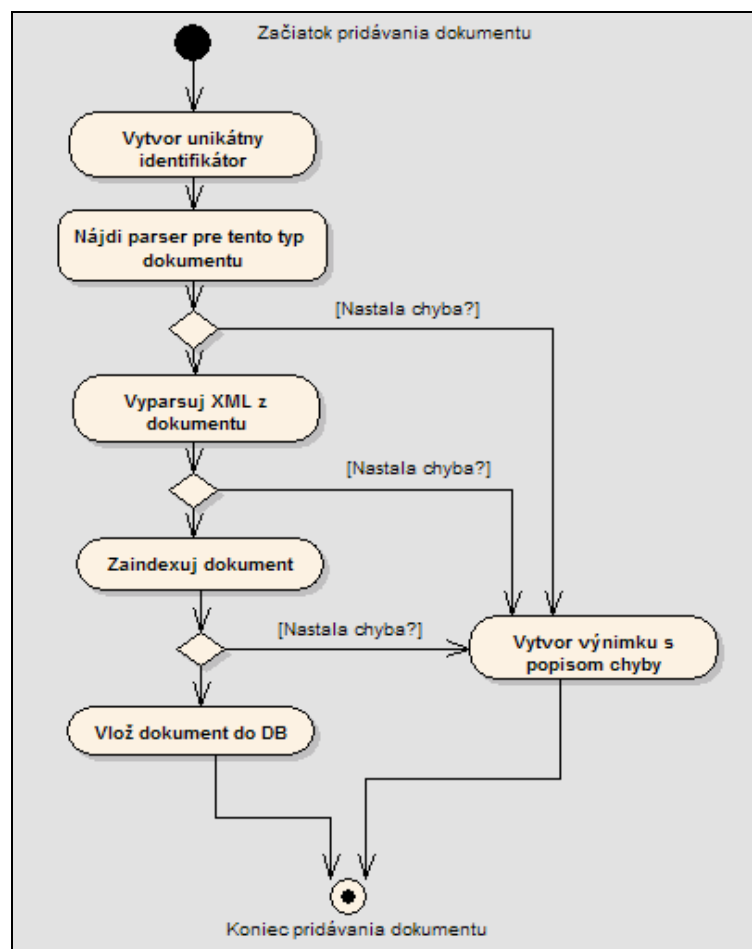
6.2.4 Modul pre indexáciu a vyhľadávanie

Vrstva DPL tiež obsahuje modul pre indexáciu dokumentov podľa ich kapitol v slovnom indexe a následné vyhľadávanie v tomto indexe na základe kľúčových slov. Na vytvorenie tejto funkcionality sme ako základ použili dynamickú knižnicu pre indexovanie textu s názvom Lucene.Net (DOTLUCENE, 2006).

Implementácia indexera a vyhľadávača je oddelená a nachádza sa v súboroch *Indexer.cs* a *Searcher.cs* vrámci DPL.

Indexácia sa vykonáva postupným indexovaním kapitol z XML formátu dokumentu vytvoreného príslušným parserom. Pre každú kapitolu sa indexuje jej obsah a ako atribúty indexu sa uchovávajú názov kapitoly a jej identifikátor. Indexácia dokumentov prebieha z administrátorskej aplikácie ktorá cez webové služby volá metódu `IndexDocument(byte[] documentData, string documentName)`. Na obrázku (Obr. 20) je formou aktivity diagramu znázornenie pridanie dokumentu do systému.

Pri vyhľadávaní pomocou kľúčových slov sa volá metóda `SearchTextQuery(string query)` kde query je reťazec kľúčových slov oddelený medzerami. Metóda vráti zoznam s relevanciou a identifikátorom nájdených kapitol.

Obr. 20: Pridávanie dokumentu do systému

Rozhranie vrstvy

Vrstva poskytuje okoliu pre prácu s ňou rozhranie IDPLayer s nasledovnými funkciami.

`string` ParseDocumentToXML(`string` documentPath)

Vstup: Cesta k dokumentu.

Výstup: XML metamodel daného súboru.

`bool` IndexDocument(`string` documentPath)

Vstup: Cesta k dokumentu.

Výstup: Pravda/nepravda podľa toho, či sa podarilo vložiť dokument.

`bool` IndexDocument(`byte[]` documentData, `string` documentName)

Vstup: Obsah dokumentu ako pole bytov a meno dokumentu.

Výstup: Pravda/nepravda podľa toho, či sa podarilo vložiť dokument.

`string` GetSection(`SectionID` identifier)

Vstup: Identifikátor kapitoly.

Výstup: Obsah danej kapitoly ako plain text.

`SectionSmall[]` SearchTextQuery(`String` query)

Vstup: Reťazec obsahujúci hľadané slová oddelené čiarkou.

Výstup: Zoznam kapitol s ich identifikátorom a relevanciou.

`string` GetDocumentNameById(`DocumentID` docId)

Vstup: Identifikátor dokumentu.

Výstup: Meno dokumentu.

`string` GetSectionNameById(`SectionID` sectionId)

Vstup: Identifikátor kapitoly.

Výstup: Meno kapitoly.

6.3 Komponent expertný systém

Expertný systém realizuje „inteligentný“ výber vhodných kapitol na základe kľúčových slov zadanych používateľom a kapitol ktoré vytváraný dokument už obsahuje. Riešenie bolo implementované použitím prostredia .Net a expertného systému Clips.

6.3.1 Špecifikácia

Funkcionálne požiadavky

Základnou úlohou komponentu expertný systém je realizácia „inteligentného“ vyhľadávania kapitol a rozširovanie svojej bázy znalosti na základe učenia sa na výberoch kapitol používateľa.

Funkcie:

- Inteligentné vyhľadávanie na základe kľúčových slov
- Inteligentné vyhľadávanie na základe kapitol už nachádzajúcich sa v dokumente
- Učenie sa na používateľovom výbere kapitoly podľa kľúčových slov
- Učenie sa na používateľovom výbere kapitoly na základe kapitol už nachádzajúcich sa v dokumente

Nefunkcionálne požiadavky

Je zabezpečené uchovávanie aktuálnej bázy znalosti v textovom súbore. Je zabezpečené načítavanie znalosti s uloženého súboru.

6.3.2 Návrh

Komponent je vytvorený tak, aby bolo možné jeho použitie s rôznymi expertnými systémami. Obsahuje všeobecnú časť ktorá je nezávislá od použitého expertného systému a časť implementujúcu techniky prehľadávania a dopĺňania bázy znalosti v Clipse. Všeobecnú časť tvoria triedy EsFactory a EsControl.

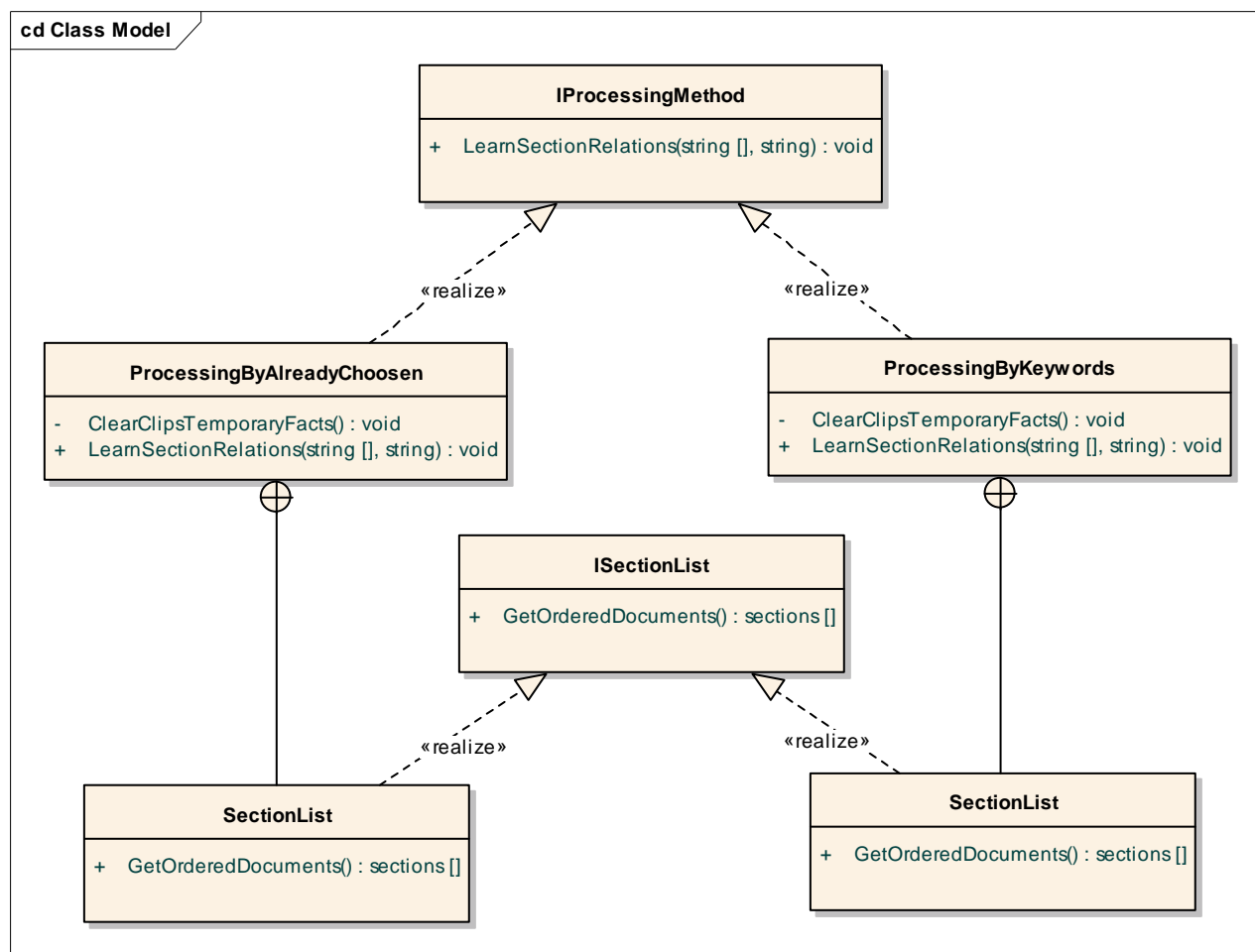
EsFactory

Realizuje uchovávanie jednej inštancie expertného systému pre všetky requesty na server. Jadro expertného systému je implementované prostredníctvom návrhového vzoru Singleton. Trieda slúži ako sprostredkovateľ uchovávanej inštancie expertného systému. V procese inicializácie expertného systému EsFactory naplní expertný systém potrebnými pravidlami a načíta do bázy znalostí uchované znalosti s predchádzajúcich behov.

EsControl

Implementuje funkcie načítavania a ukladania bázy znalostí do súborov. Tieto funkcie sú následne volané pri štarte a ukončení práce systému Builder.

Architektúra Clipsovo závislých časti systému je zobrazená na diagrame (Obr. 21).

Obr. 21: Architektúra Clipsovo závislej časti komponentu expertný systém

IProcessingMethod

Interface je implementovaný každou triedou, ktorá vytvára algoritmus pre samostatné učenie sa a vyhľadávanie dokumentov.

ProcessingByKeywords

Realizuje techniku vyhľadávania a uchovávanie znalostí o používaní kapitol na základe kľúčových slov. Implementuje rozhranie IProcessingMethod.

ProcessingByAlreadyChosen

Realizuje techniku vyhľadávania a uchovávanie znalostí o používaní kapitol na základe už existujúcich kapitol v dokumente. Implementuje rozhranie IProcessingMethod.

ISectionList

Interface je implementovaný každou triedou ktorej úloha je vrátiť zoradenú postupnosť dokumentov spĺňajúcich podmienky vyhľadávania.

SectionList

Každá s tried realizujúcich vlastnú techniku vyhľadávania a uchovávanie znalosti obsahuje vlastnú triedu SectionList implementujúcu rozhranie ISectionList. Prostredníctvom tejto triedy a jej metódy GetOrderedDocuments je realizované vyhľadanie vhodných dokumentov na základe vstupných podmienok definovaných jednotlivými algoritmami vyhľadávania.

6.3.3 Technika prehľadávania na základe kľúčových slov

Implementácia kľúčových slov

Zoznam kľúčových slov, ktoré používateľ zadáva nazývame zväzok. Zväzky sú v CLIPSe reprezentované znalosťami.

Atribút	Opis
Keys	pole so zoznamom kľúčov tvoriacich zväzok
DocumentElements	zoznam dokumentov, ktoré boli použité s týmto zväzkom
DocumentElementsCount	zoznam početností, s ktorou boli dokumenty použité s týmto zväzkom

Tab. 5: Štruktúra faktu zväzok

Atribút DocumentElementsCount[i] hovorí o tom, koľkokrát bol dokument DocumentElements[i] použitý.

Výpočet relevancie zväzkov

Na posúdenie relevancie zväzku s kľúčovými slovami (nový zväzok), ktoré zadal používateľ, sa používa funkcia FeatureRelevance.

Majme zväzky X a Y s počtom kľúčových slov |X| a |Y|. Nech jednotlivé kľúčové slová X_i

zväzku X sú prvkami množiny $X = \left\{ \bigcup_i X_i \right\}$. Podobne pre $Y = \left\{ \bigcup_i Y_i \right\}$.

Potom zhoda zväzkov FeatureRelevance (X, Y) sa určí na základe vzťahu:

$$\text{FeatureRelevance}(X, Y) = \frac{|X \cap Y|}{\max(|X|, |Y|)}$$

Zhoda zväzkov nadobúda hodnoty z intervalu <0, 1>, pričom hodnota 0 znamená, že zväzky nemajú spoločné žiadne kľúčové slová a hodnota 1 znamená, že zväzky majú spoločné všetky kľúčové slová.

Vzťah na výpočet zhody neuvažuje s existenciou synonym, kedy zväzky nemusia mať žiadne spoločné kľúčové slová a napriek tomu ich zhoda nie je nulová.

Výpočet relevancie dokumentu

Pri posudzovaní dokumentov sa posúdi relevancia všetkých zväzkov a pre tie, ktoré budú mať nenulovú relevanciu sa vypočíta relevancia všetkých dokumentov doteraz použitých v posudzovanom zväzku. Relevancia dokumentu sa vypočíta ako:

$$relevancia\_dokumentu = \log(n+1) * relevancia\_zvezku \div 10$$

n – početnosť použitia dokumentu v súvislosti so zväzkom.

Hodnota relevancie dokumentu sa pripočíta ku doterajšej hodnote uchováanej vo fakte Document-relevance.

Atribút	Opis
Document-index	index súboru získaný z VS
Relevance	relevancia dokumentu ku kľúčovému slovu

Tab. 6: Štruktúra faktu Document-relevance

Vo faktoch Document-relevance sa uchováva dočasná informácia o vhodnosti dokumentov pre konkrétnu kombináciu kľúčových slov. Fakty Document-relevance sa neuchovávajú v báze znalostí (sú použité len ako lokálne fakty pri každom vyhľadávaní).

Dokumenty vo faktoch Document-relevance s najväčšou relevanciou sa vyberú a prehlásia za najvhodnejšie dokumenty.

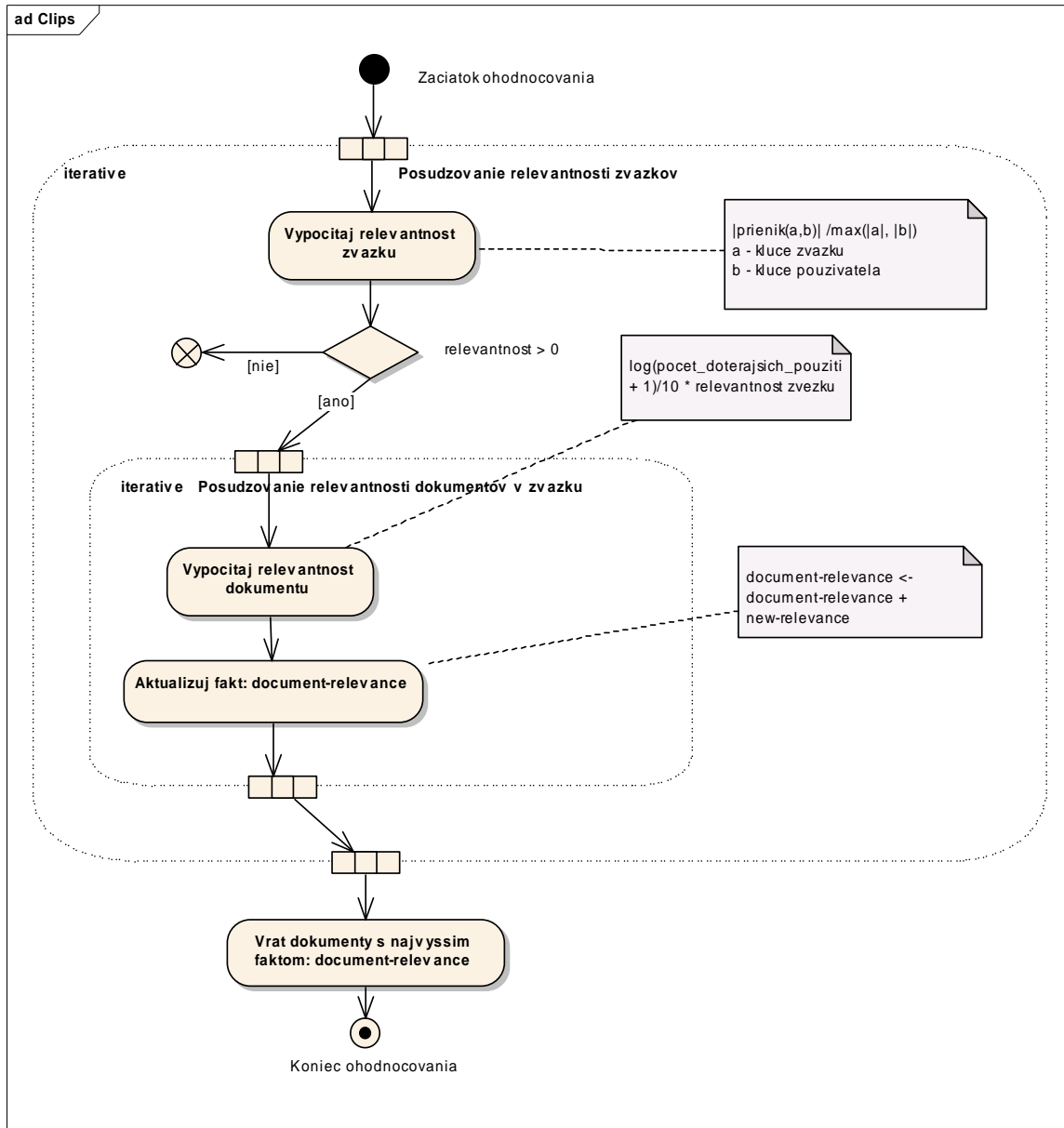
Učenie

Pri učení sa zvýši početnosť použitého dokumentu vo všetkých zväzkoch, ktoré majú nenulovú relevanciu s kľúčovými slovami.

Ohodnocovanie systémom Clips

Na nasledujúcom obrázku (Obr. 22) je formou aktivity diagramu znázornený vyššie opísaný postup ohodnocovania zväzkov a dokumentov.

Obr. 22: Ohodnocovanie systémom Clips

6.3.4 Technika prehľadávania na základe už existujúcich kapitol

Ide o analógiu s technikou prehľadávania na základe kľúčových slov. Základ bázy znalostí tvoria fakty, ktoré uchovávajú skupiny sekcií používané spolu a číselnú hodnotu reprezentujúcu počet použití danej skupiny sekcií.

Fakt reprezentujúci tieto znalosti má názov **pbac-usedgroup-template** obsahuje časti **document-elements** so zoznamom indexov sekcií patriacich do danej skupiny a **group-used-count** reprezentujúci počet použití danej skupiny.

Pri vykonávaní algoritmu sa do faktu **pbac-already-used-sections** zapíšu indexy už existujúcich kapitol vo vytváranom dokumente.

Následne je spustené ohodnocovanie sekcií dokumentov analogické s technikou prehľadávania na základe kľúčových slov.

Sú prechádzané všetky známe skupiny kapitol a je vypočítaná relevancia skupiny vzorcom:

$$\text{GroupRelevance}(X, Y) = \frac{|X \cap Y|}{\max(|X|, |Y|)}$$

Kde X je množina indexov kapitol už existujúcich vo vytváranom dokumente a Y je množina kapitol obsiahnutých v aktuálne skúmanej skupine.

Následné je vypočítaná pravdepodobnosť použitia skupiny ktorá je odvodená od počtu jej použití prostredníctvom vzorca:

$$\text{Pravdepodobnosť použitia} = \log(n + 1) * \text{GroupRelevance} \div 10$$

Kde:

- N je počet použité skupiny
- GroupRelevance je relevancia skupiny

Následné sa zväčší ohodnotenie sekcií obsiahnutých v skupine ale neobsiahnutých vo vytváranom dokumente o vypočítanú hodnotu pravdepodobnosti použitia skupiny.

Po prepočítaní všetkých skupín dokumentov obsiahnutých v báze znalostí je najvhodnejšia taká sekcia, ktorá ma najväčšie ohodnotenie.

Učenie

V prípade že existuje taká skupina ktorá obsahuje práve také indexy sekcií ktoré tvoria už použité sekcie vo vytváranom dokumente a práve vybraný dokument tak sa tejto kapitole zväčší hodnota **group-used-count** o 1.

Ak taká skupina neexistuje vytvorí sa a nastaví sa jej počiatočná hodnota group-used-count na jedna.

6.3.5 Testovanie

Na vytváranie unit testov bol použitý framework NUnit. Testovanie triedy sú umiestnené v adresáry Test. Jednotlivé triedy majú mená rovnaké ako mená tried ktoré testujú doplnené o predponu T.

Testované triedy:

TEsControl, TEsFactory, TProcessingByAlreadyChosen, TProcessingByKeywords, TTools

V hore uvedených testovacích triedach je implementovaných osem testovacích prípadov, ktoré spoločne testujú všetky základné funkcionálne aspekty komponentu expertný systém.

6.4 Plugin do MS Word 2007

V tejto časti sú opísané inštrukcie pre vývojára pluginu – grafického rozhrania Doc Buildera. Ku nášmu DocBuilderu sme implementovali grafické rozhranie, pomocou ktorého je možné využívať jeho funkcie. Grafické rozhranie je implementované ako plugin do Microsoft Wordu 2007 pre operačný systém Windows XP. Pomocou pluginu je možné:

- vyhľadávanie kapitol na základe zadaných kľúčových slov
- vyhľadávanie podobných kapitol ku kapitolám vložených pomocou Krtka
- vkladanie nájdených kapitol priamo do dokumentu wordu
- nastavenie cesty ku rôznym databázam dokumentov (nastavenie webservisov)

Postup inštalácie a spôsob používania je popísaný v používateľskej príručke. V tejto časti opíšeme štruktúru pluginu z pohľadu vývojára.

Celý plugin je implementovaný na .NET Frameworku 2.0 a jeho bol otestovaný len pod Microsoft Word 2007 na operačnom systéme Windows XP.

6.4.1 Technické požiadavky pre vývoj pluginu

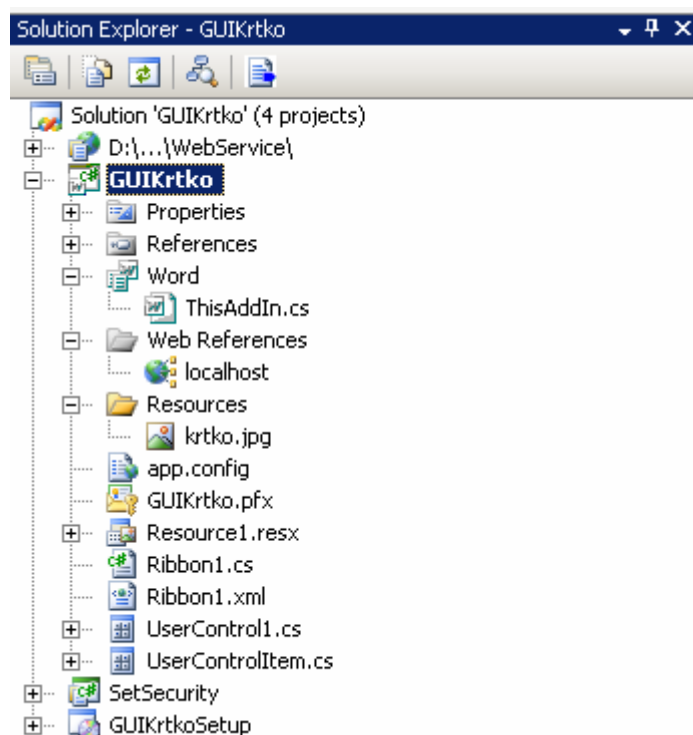
Pre vývoj pluginu je potrebné mať nainštalované tieto súčasti:

- .NET Framework 2.0
- Microsoft Word 2007
- MS Visual Studio 2005 Professional
- Microsoft Visual Tools For Office Second Edition

6.4.2 Projekt – solution

Plugin je implementovaný ako solution v prostredí Visual Studio 2005 (Obr. 23). Je to samostatné solution nezávislé od ďalších častí Doc Builderu. Ku funkciám docbuilderu pristupuje pomocou webservisov.

Solution pozostáva zo štyroch projektov. Celý programový kód je okomentovaný, preto v tejto dokumentácii opíšeme len základnú štruktúru projektov, ich funkcie a prácu s nimi.

Obr. 23: Screenshot Solution Explorera 1

Projekt Webservis

Projekt **Webservis** je implementáciou testovacieho webservisu a počas implementácie môže byť využívaný na testovanie pluginu. Samotný webservis nie je napojený na logiku zvyšku Doc Buildera, ale poskytuje len testovacie výstupy. Tento webservis je využívaný projektom GUIKrtko.

Projekt GUIKrtko

Projekt GUIKrtko je samotnou implementáciou wordovskeho pluginu. V časti **Properties** je možné nastaviť základná vlastnosti projektu. Po dvojkliku na Settings.settings, alebo v menu VS Studia cez Project/GUIKrtko Properties je možné nastavovať dva parametre:

- parameter GUIKrtko_localhost_ServerInterface – defaultne nastavenie cesty ku webservisu. V súčasnosti je nastavená cesta ku projektu Webservis.
- parameter ExceptionThrowing – typu bool. Pomocou neho sa nastavuje, či má plugin počas prevádzky pri vzniknutej chybe vyhodit' výnimku Exception (True) alebo vyhlásiť chybový hlásku pre bežného používateľa (False). Tento parameter je výhodné nastaviť na True počas vývoja projektu alebo počas ladenia pluginu, lebo pre vývojárov poskytuje bohaté informácie o vzniknutej chybe.

V časti **References** sa nachádzajú odkazy na používané knižnice. Väčšina z nich bola automaticky nastavená pri vytváraní nového projektu typu Word Plugin 2007.

Popis ostatných súborov resp. adresárov:

ThisAddIn.cs – zapuzdruje prácu samotného pluginu s MS Word 2007. Prepája inštancie otvorených dokumentov wordu, otvorených pluginov v tom-ktorom dokumente a prepojenie pluginu na wordovské menu.

WebServices – odkaz na webservis, s ktorým plugin spolupracuje. Takisto je možné túto cestu nastaviť cez settings projektu, resp v priamo v súbore **app.config**.

Resources – zdroje projektu. Je v nich zatiaľ uložený len obrázok, ktorý je využívaný v menu wordu.

GUIKrtko.pfx – kľúč, pomocou ktorého sa podpisuje skompilovaná knižnica. Tento kľúč je potrebný, aby bolo možné nastaviť bezpečnostné práva pluginu vo word. Viac informácií je v časti projektu: **GUIKrtkoSetup**. Tento kľúč je chránený **menom a heslom**. Heslo je pýtané pri prvom spustení projektu vo Visual Studiu.

MENO aj **HESLO** sú: **GUIKrtko**

UserControl1.cs – používateľský grafický modul, ktorý predstavuje grafické rozhranie pluginu.

UserControlItem.cs – grafický modul, ktorý predstavuje grafickú podobu nájdenej kapitoly a umožňuje prácu s touto kapitolou.

Projekt SetSecurity

Tento projekt nastavuje práva skompilovanej knižnice. Viac informácií je v časti projektu: **GUIKrtkoSetup**.

Projekt GUIKrtkoSetup

Tento projekt má na starosti vytvorenie inšalačného balíka pre používateľa v adresári Debug v adresári projektu. Viac, ako bol tento projekt vytvorený, ako sa využíva projekt SetSecurity a ako je to s podpisovaním knižnice vygenerovaným kľúčom **GUIKrtko.pfx** možno nájsť v MSDN knižnici na adrese: <http://msdn2.microsoft.com/en-us/library/bb332051.aspx> (10.mája 2007) s názvom: **Deploying Visual Studio 2005 Tools for Office Second Edition Solutions**.

Inšalačný balík zaručí nainštalovanie potrebných súčastí (prerequisites) na klientský počítač, zaregistruje plugin v programe Microsoft Word 2007, nastaví bezpečnostné práva, aby bolo možné vôbec plugin vo word spustiť a vytvorí možnosť odinštalovať program vo Windowse pomocou Ovládacie panely/Pridať-Ubrať programy.

6.4.3 Spustenie a testovanie solution

Po skompilovaní solution sa vygeneruje inšalačný balík pluginu, a zároveň sa **nainštaluje plugin priamo do wordu** odkiaľ ho je možné testovať. Plugin zostáva nainštalovaný aj po vypnutí ladenia programu a dokonca aj po zatvorení samotného Visual Studia. Aby sa plugin odinštaloval z prostredia, je potrebné vo Visual Studiu kliknúť v okne Solution Explorer na súbor solution pravým tlačidlom a vybrať možnosť **Clean Solution**.

7 Testovanie

Táto kapitola obsahuje popis testovania, ktoré bolo vykonané počas vývoja aplikácie. Nízkoúrovňové testy komponentov boli zabezpečené nástrojom na testovanie súčastí NUnit. Expertný systém Clips neumožňuje testovanie súčastí, preto funkcionálna expertného systému bola preverovaná na vrstve, pod ktorú patrí tento komponent. Testy súčastí boli vykonávané automaticky po ukončení zostavenia príslušnej vrstvy, prípadne externe pri potrebe komplexnejších testov. Z automatizovaného testovania bol vyňatý nástroj na administráciu systému a rozširujúci modul do aplikácie Microsoft Word 2007. Pri potrebe automatizácie testov GUI rozhraní by bolo potrebné využiť špecializovaný nástroj z tejto kategórie. Pre preverenie funkcionality GUI sme využili akceptačné testy.

Samotné testovanie teda môžeme rozdeliť do týchto kategórií:

- testovanie súčastí pomocou nástroja NUnit a techník xUnit,
- integračné testy,
- systémové testy.

Integračné testy mali za úlohu preveriť funkcionálnu deklarovánú v prípadoch použitia a mali pokryť všetky cesty v ich popise. Systémové testy sa sústreďujú na preverenie funkcionality vyhľadávania v dokumentoch a odvodzovania expertného systému. Všetky testy predpokladajú korektne nainštalovaný rozširujúci modul v aplikácii Microsoft Word 2007.

Zoznam akceptačných testov:

ID	Názov
T-UC 01-1	Zadávanie kľúčových slov, ak je databáza dokumentov prázdna
T-UC 05-1	Vloženie správneho dokumentu do databázy dokumentov
T-UC 05-2	Vloženie nesprávneho dokumentu do databázy dokumentov
T-UC 05-3	Test vloženia rovnakých dokumentov
T-UC 05-4	Vloženie dokumentu s makrami
T-UC 03	Uloženie znalostí do lokálneho súboru
T-UC 04-1	Načítanie správnych znalostí z lokálneho súboru
T-UC 04-2	Načítanie nesprávnych znalostí z lokálneho súboru

Zoznam systémových testov:

ID	Názov
T-CPX 01	Základné vyhľadávanie, vkladanie kapitol
T-CPX 02	Vyhľadávanie, vkladanie kapitol, zvýšenie relevancie kapitoly
T-CPX 03	Vyhľadávanie, vkladanie kapitol, vyhľadávanie podobných kapitol
T-CPX 04	Vyhľadávanie nad väčším množstvom dokumentov

7.1 Testovacie dáta a testy

ID	Názov	Jazyk	Počet strán	Súbor
TD 01	Applying Machine Learning Techniques to Rule Generation in Intelligent Tutoring Systems	Anglický	12	intelligent_tutoring_systems.doc
TD 02	Legal Expert Systems	Anglický (obsahuje makrá)	13	legal_expert_systems.doc
TD 03	Znalostný manažment na báze technológie .NET (zimný semester)	Slovenský	52	lucky7_dokumentacia_zimny_semester.doc
TD 04	Computer Aided Documentation Writing	Anglický	11	pocitacova_podpora_tvorby_dokumentacie_EN.doc
TD 05	Počítačová podpora tvorby dokumentácie	Slovenský	11	pocitacova_podpora_tvorby_dokumentacie_SK.doc
TD 06	Software Engineering Technology Watch	Anglický	17	software_engineering_technology_watch.doc
TD 07	Improving Decision And Increasing Customer Satisfaction With Intelligent Systems	Anglický (obsahuje makrá)	9	improving_decision.doc
TD 08	Naozaj dokážeme vytvoriť kvalitný softvér?	Slovenský	11	msipaper08.pdf
TD 09	Súbor s chybnou bázou znalostí			bad_knowledge_base.kbs
TD 10	Súbor so správnou bázou znalostí			good_knowledge_base.kbs

ID testu :	T-UC 01-1	Názov testu :	Zadávanie kľúčových slov, ak je databáza dokumentov prázdna
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Pesimistický
Predmet testu :			
Otestovať zadávanie kľúčových slov z rozširujúceho modulu aplikácie Microsoft Word 2007 pri prázdnej databáze dokumentov			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 01			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007 2. Prázdna databáza dokumentov / Prázdny expertný systém			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie Doc Builder-a	Zobrazenie postranného panelu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
2	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'test', 'dokument'	OK	UC 01.2
3	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Prázdny panel s výsledkami vyhľadávania	Nie je	Zobrazenie okna s chybovou hláškou	Nie sú	FAIL	UC 01.3
4	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	256 slov s medzerou: 'dokument '	OK	UC 01.2
5	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Prázdny panel s výsledkami vyhľadávania	Nie je	Zobrazenie okna s chybovou hláškou	Nie sú	FAIL	UC 01.3

Test ZLYHAL

ID testu :	T-UC 05-1	Názov testu :	Vloženie správneho dokumentu do databázy dokumentov
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Vloženie dokumentu do databázy dokumentov / indexácia dokumentu			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 05			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Dokument ID 1 sa nenachádza v databáze dokumentov			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.1
2	Stlačenie tlačidla 'Browse'	Zobrazenie okna pre výber súboru	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.2
3	Výber dokumentu a stlačenie tlačidla 'OK'	Zobrazenie cesty k dokumentu v editovacom poli 'Document path'	Nie je	OK	TD 01	OK	
4	Stlačenie tlačidla: 'Index'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou správnom vložení dokumentu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.4

ID testu :	T-UC 05-2	Názov testu :	Vloženie nesprávneho dokumentu do databázy dokumentov
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Pesimistický
Predmet testu :			
Pokus o vloženie nepodporovaného typu dokumentu do databázy dokumentov			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 05			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
•			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.1
2	Stlačenie tlačidla 'Browse'	Zobrazenie okna pre výber súboru	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.2
3	Výber dokumentu a stlačenie tlačidla 'OK'	Zobrazenie cesty k dokumentu v editovacom poli 'Document path'	Nie je	OK	TD 08	OK	
4	Stlačenie tlačidla: 'Index'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou o tom, že typ dokumentu nie je podporovaný	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.4

ID testu :	T-UC 05-3	Názov testu :	Test vloženia rovnakých dokumentov
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Pesimistický
Predmet testu :			
Pokus o vloženie dokumentu, ktorý už existuje v databáze			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 05			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Dokument ID 1 sa už nachádza v databáze dokumentov			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.1
2	Stlačenie tlačidla 'Browse'	Zobrazenie okna pre výber súboru	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.2
3	Výber dokumentu a stlačenie tlačidla 'OK'	Zobrazenie cesty k dokumentu v editovacom poli 'Document path'	Nie je	OK	TD 01	OK	
4	Stlačenie tlačidla: 'Index'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou o tom, že daný dokument sa nachádza v databáze dokumentov	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.4

ID testu :	T-UC 05-4	Názov testu :	Vloženie dokumentu s makrami
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Pesimistický
Predmet testu :			
Pokus o vloženie dokumentu, ktorý obsahuje makrá			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 05			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
•			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.1
2	Stlačenie tlačidla 'Browse'	Zobrazenie okna pre výber súboru	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.2
3	Výber dokumentu a stlačenie tlačidla 'OK'	Zobrazenie cesty k dokumentu v editovacom poli 'Document path'	Nie je	OK	TD 02	OK	
4	Stlačenie tlačidla: 'Index'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou správnom vložení dokumentu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 05.4

Test podľa tabuľky prebehol, ale kontrolou v databáze sa zistilo, že metamodel neobsahuje informácie z dokumentu. Preto táto funkcionálna funkcia systému je CHYBNÁ.

ID testu :	T-UC 03	Názov testu :	Uloženie znalostí
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Uloženie aktuálnych znalostí expertného systému do súboru			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 03			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
•			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 03.1
2	Stlačenie tlačidla 'Save knowledge base'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou o tom, že báza znalostí bola uložená do súboru (na server do knw_base.clp)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 03.2

ID testu :	T-UC 04-1	Názov testu :	Načítanie správnych znalostí z lokálneho súboru
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Načítanie znalostí z lokálneho súboru, ktorý obsahuje správne dáta			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 04			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
•			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 04.1
2	Nahratie súboru na server do adresára s web aplikáciou pod názvom knw_base.clp	Na serveri sa aktualizuje súbor knw_base.clp	Nie je	OK	TD 10	OK	
3	Stlačenie tlačidla 'Load knowledge base'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou o správnom načítaní bázy znalostí	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 04.2

ID testu :	T-UC 04-2	Názov testu :	Načítanie nesprávnych znalostí z lokálneho súboru
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Pesimistický
Predmet testu :			
Pokus o načítanie bázy znalostí z nesprávneho súboru			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 04			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
•			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie aplikácie pre administráciu systému	Zobrazenie hlavného okna aplikácie	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 04.1
2	Nahratie súboru na server do adresára s web aplikáciou pod názvom knw_base.clp	Na serveri sa aktualizuje súbor knw_base.clp	Nie je	OK	TD 09	OK	
2	Stlačenie tlačidla 'Load knowledge base'	Zobrazenie dialógového okna s informáciou o chybnom formáte bázy znalostí	Nie je	OK	Nie sú	FAIL	UC 04.2

Test ZLYHAL. Nepoužije sa chybná databáza, chyba sa zaznamená len do interného záznamu, ale používateľ o tejto zásadnej chybe nie je informovaný.

ID testu :	T-CPX 01	Názov testu :	Základné vyhľadávanie, vkladanie kapitol
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Vyhľadávanie kľúčových slov, vkladanie kapitol			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 01, UC 02			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007 2. Databáza dokumentov obsahuje TD 1			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie Doc Builder-a	Zobrazenie postranného panelu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
2	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'PROGOL', 'FFOIL', 'FOIL'	OK	UC 01.2
3	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Panel výsledkov obsahuje kapitolu s názvom: 'Right-Hand Side Search Algorithm'	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3, UC 02.1
4	Prenesenie kurzora myši nad skrátený text kapitoly	Zobrazenie celého obsahu kapitoly v plávajúcom okne	Nie je	OK	Skrátený text kapitoly	OK	UC 02.2
5	Kliknutie na jedinú dostupnú kapitolu	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Right-Hand Side Search Algorithm'	Nie je	OK	Nájdená kapitola	OK	UC 02.3

ID testu :	T-CPX 02	Názov testu :	Vyhľadávanie, vkladanie kapitol, zvýšenie relevancie kapitoly
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Vyhľadávanie kľúčových slov, vkladanie kapitol. Hlavným cieľom testu je overenie zvyšovania relevancie kapitoly expertným systémom pri jej opakovanom výbere			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 01, UC 02			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007 2. Databáza dokumentov obsahuje TD 01 3. Databáza dokumentov obsahuje TD 04 4. Expertný systém neobsahuje žiadne znalosti			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie Doc Builder-a	Zobrazenie postranného panelu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
2	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2

3	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 1. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 2. 'Worcester Polytechnic Institute...' z TD 01 (18%) 3. 'Left-Hand Side Search Alg' z TD 01 (22%) 4. 'Knowledge management' z TD 04 (26%) 5. 'Experiment #3' z TD 01 (41%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1
4	Prenesenie kurzora myši nad skráteneý text niektorej z kapitol kapitoly	Zobrazenie celého obsahu kapitoly v plávajúcom okne	Nie je	OK	Skráteneý text kapitoly	OK	UC 02.2
5	Kliknutie na kapitolu 'Computation of b'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'	Nie je	OK	Kapitola ,Computation of b'	OK	UC 02.3
6	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2
7	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 1. 'Computation of b' z TD 04 (5%) 2. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 3. 'Worcester Polytechnic Institute...' z TD 01 (18%) 4. 'Left-Hand Side Search Alg' z TD 01 (22%) 5. 'Knowledge management' z TD 04 (26%) 6. 'Experiment #3' z TD 01 (41%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1
8	Kliknutie na kapitolu	Na aktuálnu pozíciu v dokumente	Nie je	OK	Kapitola ,Computation	OK	UC 02.3

	'Computation of b'	sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'			of b'		
9	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2
10	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 7. 'Computation of b' z TD 04 (6%) 8. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 9. 'Worcester Polytechnic Institute...' z TD 01 (18%) 10. 'Left-Hand Side Search Alg' z TD 01 (22%) 11. 'Knowledge management' z TD 04 (26%) 12. 'Experiment #3' z TD 01 (41%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3, UC 02.1
11	Kliknutie na prvú kapitolu 'Computation of b' (odporúčanú expertným systémom)	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'	Nie je	OK	Kapitola 'Computation of b'	OK	UC 02.3
12	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2
13	Stlačenie tlačidla 'Hľadať'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 13. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 14. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 15. 'Worcester Polytechnic Institute...' z TD 01 (18%) 16. 'Left-Hand Side Search Alg' z TD 01 (22%) 17. 'Knowledge management' z TD 04 (26%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3, UC 02.1

		18. 'Experiment #3' z TD 01 (41 %)					
14	Kliknutie na prvú kapitolu 'Computation of b' (odporúčanú expertným systémom)	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'	Nie je	OK	Kapitola ,Computation of b'	OK	UC 02.3

ID testu :	T-CPX 03	Názov testu :	Vyhľadávanie, vkladanie kapitol, vyhľadávanie podobných kapitol
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Vyhľadávanie kľúčových slov, vkladanie kapitol. Hlavným cieľom testu je overenie vyhľadávania kapitol po vložení niekoľkých kapitol z vyhľadávania podľa kľúčových slov			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 01, UC 02			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
5. Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007 6. Databáza dokumentov obsahuje TD 01 7. Databáza dokumentov obsahuje TD 04 8. Expertný systém neobsahuje žiadne znalosti			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie Doc Builder-a	Zobrazenie postranného panelu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
2	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2

3	Stlačenie tlačidla 'Hľadaj'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 6. 'Computation of b' z TD 04 (7%) 7. 'Worcester Polytechnic Institute...' z TD 01 (18%) 8. 'Left-Hand Side Search Alg' z TD 01 (22%) 9. 'Knowledge management' z TD 04 (26%) 10. 'Experiment #3' z TD 01 (41%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1
4	Prenesenie kurzora myši nad skrátený text niektorej z kapitol kapitoly	Zobrazenie celého obsahu kapitoly v plávajúcom okne	Nie je	OK	Skrátený text kapitoly	OK	UC 02.2
5	Kliknutie na kapitolu 'Computation of b'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'	Nie je	OK	Kapitola 'Computation of b'	OK	UC 02.3
6	Kliknutie na kapitolu 'Left-Hand Side Search Alg'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Left-Hand Side Search Alg'	Nie je	OK	Kapitola 'Left-Hand Side Search Alg'	OK	UC 02.3
7	Kliknutie na kapitolu 'Knowledge Management'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Knowledge Management'	Nie je	OK	Kapitola 'Knowledge Management'	OK	UC 02.3
8	Zatvorenie MS Word, príp. Uloženie zmien	Aplikácia MS Word sa ukončila	Nie je	OK	Nie sú	OK	
9	Otvorenie MS Word a rozširujúceho modulu	Otvorená aplikácia MS Word a zobrazený bočný panel rozširujúceho modulu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
10	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'one', 'two'	OK	UC 01.2
11	Stlačenie tlačidla 'Hľadaj'	Zobrazenie relevantných kapitol medzi ktorými je aj kapitola	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC

		'Knowledge Management (3%)'					02.1
12	Kliknutie na kapitolu 'Knowledge Management'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Knowledge Management'	Nie je	OK	Kapitola 'Knowledge Management'	OK	UC 02.3
13	Kliknutie na záložku 'Podobné kapitoly'	Zobrazenie panela s možnosťou vyhľadávať podobné kapitoly	Nie je	OK	Nie sú	OK	
14	Kliknutie na tlačidlo 'Hľadaj'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 1. 'Computation of b (2%)' 2. Left-Hand Side Search Alg (2%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1
15	Kliknutie na kapitolu 'Computation of b'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Computation of b'	Nie je	OK	Kapitola 'Computation of b'	OK	UC 02.3
16	Kliknutie na tlačidlo 'Hľadaj'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 1. Left-Hand Side Search Alg (6%)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1
17	Kliknutie na kapitolu 'Left-Hand Side Search Alg'	Na aktuálnu pozíciu v dokumente sa vloží celý obsah kapitoly s názvom: 'Left-Hand Side Search Alg'	Nie je	OK	Kapitola 'Left-Hand Side Search Alg'	OK	UC 02.3
18	Kliknutie na tlačidlo 'Hľadaj'	Panel výsledkov neobsahuje žiadne kapitoly	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3 , UC 02.1

ID testu :	T-CPX 04	Názov testu :	Vyhľadávanie nad väčším množstvom dokumentov
Dátum vykonania :	11.5.2007	Tester :	Michal Okresa
Autor testu :	Michal Okresa	Typ:	Optimistický
Predmet testu :			
Vyhľadávanie kľúčových slov, vkladanie kapitol. Hlavným cieľom testu je overenie vyhľadávania kapitol po vložení niekoľkých kapitol z vyhľadávania podľa kľúčových slov			
Súvisiace prípady použitia / čísla požiadaviek :			
UC 01, UC 02			
Vstupné podmienky / predpoklady / závislosti :			
1. Otvorená inštancia aplikácie Microsoft Word 2007 2. Databáza dokumentov obsahuje TD 01, TD 03, TD 04, TD 05, TD 06 3. Expertný systém neobsahuje žiadne znalosti			
Metóda verifikácie :			
Manuálny test			

KROKY FUNKCIONÁLNEHO TESTOVANIA					AUTOMATIZOVANÉ / MANUÁLNE		
Krok	Akcia používateľa (vstup)	Očakávaný výstup	Trace log	Aktuálny výstup	Testovacie dáta	OK / FAIL	UC
1	Otvorenie Doc Builder-a	Zobrazenie postranného panelu	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.1
2	Zadanie kľúčových slov	Zobrazenie kľúčových slov v postrannom paneli	Nie je	OK	Kľúčové slová: 'Questionnaire', 'relevancie', 'principle', 'Clips'	OK	UC 01.2
3	Stlačenie tlačidla 'Hľadaj'	Panel výsledkov obsahuje kapitoly s názvami (v poradí): 1. 'Introduction' (5 %) 2. 'Components' (6 %) 3. 'Future improvements' (6 %) 4. 'Questionnaire Structure' (6 %) 5. 'Ohodnocovanie systémom Clips' (8 %)	Nie je	OK	Nie sú	OK	UC 01.3, UC 02.1

Test podľa uvedenej sekvencie prešiel, ale funkcionálnosť sa líši od pôvodne opisovanej v dokumente. Rozširujúci modul nepracuje správne pri vyhľadávaní kapitol a preto je potrebný reštart aplikácie Microsoft Word 2007.

7.2 Závery testovania

Testovaním boli preverené prípady použitia a zároveň aj základné systémové testy pre overenie inteligencie systému. Väčšina základnej funkcionality sa chová podľa očakávania, zásadné nedostatky neboli odhalené, ale riešenie obsahuje limitácie, ktoré bránia v bežnom používaní systému.

8 Zhodnotenie

Tento tímový projekt mal za úlohu vyprodukovať základ, na ktorý v blízkej budúcnosti nadviažu ďalšie tímové projekty. Najväčšie úsilie preto bolo venované analýze, získaniu prehľadu v problematike a navrhnutiu vhodného konceptuálneho riešenia. V rámci štúdia odborných materiálov sme preto použili viac ako 12.000 strán odbornej literatúry.

Pri návrhu riešenia bol kladený dôraz na modulárnosť a ďalšiu rozšíriteľnosť systému, čo sa nám aj podarilo. Bude teda možné pokračovať v práci a zlepšovaní konkrétnej časti systému.

Odovzdaný produkt dokumentuje našu snahu vytvoriť prvú verziu systému zo zadania tak, aby sa preukázali rôzne možnosti funkčností a ich užitočnosť. Drobné nedostatky a obmedzenia, na ktoré sa prišlo vo fáze testovania len dokumentujú netriviálnosť danej problematiky a poslúžia ako podklad pre ďalšiu analýzu spojenú s rozvojom tohto systému.

Vzhľadom na rozsah a povahu zadania považujeme našu prácu za úspešnú, vopred stanovené ciele boli splnené.

Prílohy

Príloha A: Použitá literatúra

BECHHOFFER, Sean et al.: OWL Web Ontology Language Reference, W3C Recommendation 10.2.2004. W3C. 2004. <http://www.w3.org/TR/2004/REC-owl-ref-20040210/> (15.11.2006)

DAVENPORT T.H., PRUSAK L.: 1998. Working Knowledge – How Organizations Manage What They Know, Boston, Harvard Business School Press. 1998 ISBN 0-87584-655-6

DOTLUCENE, 2006, DotLucene - Resources for Lucene.Net
<http://www.codeproject.com/csharp/desktopsearch1.asp> (6.11.2006)

DUFFNER, S.: A Knowledge Portal for Multi-Project Management. Karlsbad, 2000. 90 s. Diplomová práca na Univerzite Karlshure. Vedúci práce: prof. Dr. Studer.

KELEMEN J., KUBÍK A., LENHARČÍK I., MIKULECKÝ P.: Tvorba expertních systému v prostředí Clips. Praha: Grada, 1999. 247 s. ISBN 80-7169-501-7

KONCHADY M.: Text Mining Application Programming, Boston: Charles Rive Media 2006, 405 s. ISBN 1-58450-460-9

LETECKY D., 2006, Full-Text Search: Fast, Damn Fast and DotLucene,
<http://www.codeproject.com/useritems/damnfastsearch.asp> (6.11.2006)

LETECKY D., 2006, Desktop Search Application: Part 1,
<http://www.codeproject.com/csharp/desktopsearch1.asp> (6.11.2006)

NONAKA, I. and TAKEUCHI, I.: The Knowledge Creating Company. How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation. Oxford University Press, New York, NY/Oxford. 1995.

PARALIČ J.: Manažment znalostí – podklady k prednáškam, <http://www.tuke.sk/paralicj/mz.html> (15.11.2006)

PROBST G., RAUB S., ROMHARDT K.: Wissen managen. Gabler Verlag, Wiesbaden, 1997.

PROTÉGÉ – znalostný systém. Stanford Medical Informatics. 2006. <http://protege.stanford.edu/> (15.11.2006)

RILEY G.: Clips. A tool for building expert systems. <http://www.ghg.net/clips/CLIPS.html> (15.11.2006)

SENGE, P.: The Fifth Discipline – The Art and Practice of the Learning Organization, New York: Doubleday, 1990.

SMITH, Michael K. – WELTY, Chris – MCGUINNESS, Deborah L.: OWL Web Ontology Language Guide, W3C Recommendation 10.2.2004. W3C. 2004. <http://www.w3.org/TR/2004/REC-owl-guide-20040210/> (15.11.2006)

TOGAWARE: The Gnome Data Mine. <http://www.togaware.com/datamining/gdatamine/> (14. 11. 2006)

SGI - MLC++: Home Page. <http://www.sgi.com/tech/mlc/> (14. 11. 2006)

TRUNECEK J.: 2001. Znalosti v roce 2001. Moderní řízení č.11/2001 s. 39-43

Príloha B: Používateľská príručka